

MONEDE MEDIEVALE ȘI MODERNE DESCOPERITE ÎN DOBROGEA (1223 - 1872)

Gabriel CUSTUREA*

Ana-Maria VELTER*

Cuvinte cheie: *numismatică medievală, numismatică modernă, Dobrogea medievală, falsuri monetare.*

Keywords: *medieval numismatics, modern numismatics, medieval Dobrogea, forgeries pieces.*

Rezumat: *Autorii prezintă un număr de 391 monede și jetoane descoperite în 38 de localități din Dobrogea. Un lot de monede aparține principatelor române Moldova (2) și Țara Românească (1). La acestea se adaugă emisiuni est, central și vest europene și, în sfârșit, cele islamice emise de Sultanatul de Rum, Hoarda de Aur, Hanatul Crimeei, Imperiul Otoman, Jaipur, Afganistan și Hanatul de Khiva.*

Cea mai mare parte dintre piesele prezentate sunt monedele mărunte și jetoanele care au fost folosite în circulația bănească cotidiană. Sunt urmate de piese de valoare medie – ort, rupie, dirhemi – și cele de valoare mare – taler, 8 reali, guruș, ikilik și yüzlük și piese din aur.

Un număr dintre monedele prezentate constituie rarități sau apariții exotice pentru circulația monetară din Dobrogea și din România în general. Este vorba de fels-ul sultanului Kaykhusrow III, moneda de 1½ gros a lui Alexandru cel Bun, mângîrul emis de Emir Suleyman, shilling – ul bătut de Mihnea III, piesele Hanatului de Crimeea, dar și monede de Jaipur sau cele din Afganistan și Hanatul Khiva.

Autorii prezintă și un număr de piese false care au circulat pe piață în epocă și au creat probleme în economie. Ultima categorie prezentată sunt jetoanele, care în epocă au circulat ca piese mărunte.

---

* Gabriel CUSTUREA: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța; e-mail: custurea@gmail.com.

* Ana-Maria Velter: Muzeul Național de Istorie a României; e-mail: baba.velter@gmail.com.

Materialul numismatic publicat întregeste imaginea circulației monetare din Dobrogea medievală și modernă, un teritoriu de la întretărirea unor mari axe comerciale, iar mai târziu o provincie de la marginea Imperiului Otoman.

Abstract: *The authors present 391 coins and counters discovered in 38 localities in Dobrudja. A batch of coins belongs to the Romanian Principalities Moldavia (2) and Wallachia (1). We may add to these East, Central and West European issues and, finally, the Islamic ones minted by the Sultanate of Rum, Golden Horde, Crimean Khanate, Ottoman Empire, Jaipur, Afghanistan and Khanate of Khiva.*

Most of the pieces presented are small coins and counters that were used in daily money circulation. They are followed by pieces of medium value – ort, rupee, dirhem – and the ones of great value – thaler, 8 real, guruş, ikilik and yüzlük and gold pieces.

Some of the coins presented are rarities or exotic appearances for the monetary circulation in Dobrudja and Romania in general. We are referring to the false of Sultan Kaykhusrow III, a ½ gros coin of Alexander the Good, mangir minted by Emir Suleyman, the shilling minted by Mihnea III, pieces of the Crimean Khanate, but also the coins from Jaipur or Afghanistan and the Khanate of Khiva.

The authors also present a number of forgeries pieces that circulated on the market at the time and created problems in the economy. The last category presented are the counters, that circulated at the time as small pieces.

The published numismatic material completes the image of the monetary circulation in Medieval and Modern Dobrudja, a territory located at the crossroads of large trade axes and, later on, a province at the edge of the Ottoman Empire.

Cercetarea numismatică dobrogeană este orientată de mai mult de un secol spre epocile greco-romană și bizantină, fără să reușească nici așa să epuizeze vastul material de care dispun colecțiile.

Monedele medievale, cu excepția celor românești, mai ales cele medievale târzii și de epocă modernă au fost neglijate, prelucrarea lor fiind ocolită un timp îndelungat. Fenomenul a avut drept cauză, în primul rând, numărul redus de specialiști, dar și prezența unui volum consistent de documente scrise, care înlesnesc studiul economiei perioadei. Studiarea și publicarea acestor emisiuni monetare a intrat în atenția cercetătorilor destul de recent, cu precădere în ultimele patru decenii.

Editarea lor s-a materializat, înainte de toate, prin două serii de cronici numismatice ale muzeelor dobrogene¹, prin publicarea unor piese provenite din colecții particulare² sau tratarea monografică a descoperirilor din siturile

¹ VERTAN & CUSTUREA 1979, p. 227-246; VERTAN & CUSTUREA 1980, p. 347-366; VERTAN & CUSTUREA 1981, p. 331-356; VERTAN & CUSTUREA 1982, p. 275-282; VERTAN & CUSTUREA 1983, p. 301-323; VERTAN & CUSTUREA 1984, p. 245-256; VERTAN & CUSTUREA 1986, p. 297-308; VERTAN & CUSTUREA 1988-1989, p. 369-390; VERTAN & CUSTUREA 1991, p. 381-398; VERTAN & CUSTUREA 1995-1996, p. 309-321; CUSTUREA, VERTAN & TALMAȚCHI 1997, p. 371-387; CUSTUREA, VERTAN & TALMAȚCHI 1998, p. 309-328; CUSTUREA, VERTAN & TALMAȚCHI 1999, p. 347-365; OBERLÄNDER-TÄRNOVEANU 1980, p. 499-513; OBERLÄNDER-TÄRNOVEANU & OPAIT 1984, p. 267-278.

² CUSTUREA 1983-1985, p. 441-445; IACOB, VELTER & MĂNUCU-ADAMEȘTEANU 2002, p. 39-57.

arheologice³. De asemenea, analiza unor descoperiri monetare de un anumit tip cuprinde o bibliografie relativ vastă și amintim aici monedele românești⁴, cele locale emise de diferite autorități dobrogene⁵, tătărești⁶, sârbești⁷, venețiene⁸, spaniole⁹, sau vest și central europene¹⁰. Nici publicarea tezaurilor nu a fost neglijată. Este suficient să amintim contribuțiile privind tezaurele de monede feudale românești¹¹, sau chiar de emisiuni monetare mai timpurii¹². Și tezaurele medievale târzii sau chiar de monede din epoca modernă și-au găsit locul în studiile de profil¹³.

În lucrarea de față, atenția noastră este fixată de această dată în primul rând pe descoperirile monetare izolate, inedite, scoase la lumină pe teritoriul Dobrogei și ajunse în colecția MINAC în ultimul deceniu. Descoperirile monetare izolate sunt tocmai acelea care, mai mult decât tezaurele sau documentele, oglindesc pulsul relațiilor de schimb existente într-o epocă anume, dinamica pătrunderii și viteza de circulație a banilor într-un spațiu dat.

Mai întâi vom face o prezentare a nominalurilor, pe care le aducem în fața specialiștilor, din punct de vedere numismatic, urmând apoi o expunere din punct de vedere al locurilor de descoperire.

Întregul material adunat din descoperiri izolate dobrogene este format din 391 de monede și jetoane. Dintre acestea 101 exemplare reprezintă emisiunile europene, iar restul de 290 exemplare pe cele islamice. El a fost prelevat de pe suprafața a 38 de localități¹⁴.

³ CUSTUREA 2000, p. 581-588; CUSTUREA 2010, p. 471-507; DRAGOMIR 1972-1975, p. 29-43; ILIESCU 1977b, p. 148-163; MAXIM & NICOLAE 1991, p. 559-573.

⁴ CUSTUREA 1980a, p. 497-498; ILIESCU 1986-1991, p. 117-123; ILIESCU 1990, p. 649-656; MITREA 1978, p. 59; MITITELU & ILIESCU 1957, p. 439-440; PAPUC 1970, p. 391-395; OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 2011, p. 67-94.

⁵ ILIESCU 1971, p. 261-266; ILIESCU 1974, p. 451-456; OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU & OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1981, p. 89-110; OBERLÄNDER - TÂRNOVEANU 1988, p. 108-117; OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU & OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1989, p. 121-129; OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1995-1996, p. 191-214; OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 2004, p. 285-296; DIACONU 1982, p. 73-76; CUSTUREA 1980b, p. 641-642.

⁶ OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1993, p. 293-304; OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1997, p. 93-128; ILIESCU 1997, p. 161-169; NICOLAE & COSTIN 1998-2003, p. 175-187.

⁷ OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1992, p. 69-89.

⁸ CUSTUREA 2010, p. 113-120.

⁹ VELTER & CUSTUREA 2000, p. 573-580.

¹⁰ CUSTUREA 1987, p. 237-254; VELTER & CUSTUREA 2002.

¹¹ CUSTUREA 1980a, p. 497-498; ILIESCU 1986-1991, p. 117-123; MITREA 1978, p. 59; OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 2015, p. 67-94; PÂRVAN 2003, p. 431-446; PÂRVAN & CONSTANTINESCU 2000-2001, p. 625-637; ȘTIRBU & STANCU 1973-1975, p. 143-166.

¹² CONOVICI 1975, p. 599-605; OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1990, p. 85-103; OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 2000, p. 499-561; ILIESCU & SIMION 1964, p. 217-228.

¹³ CUSTUREA 1978, p. 253-257; CUSTUREA 1979, p. 245-256; CUSTUREA & MURAT 1979, p. 207-209; CUSTUREA & MURAT 1982, p. 141-145; IOSIPESCU 2004, p. 63-81; MAXIM 1996, p. 199-208; POPEEA & CUSTUREA 1976-1980, p. 389-394; SIMION 1971, p. 293-333; VELTER & CUSTUREA 2007, p. 115-294; CUSTUREA 1980c, p. 341-343; CUSTUREA 1990, p. 255-258.

¹⁴ În zona unor localități pot fi chiar mai multe puncte, ca de exemplu la Tufani și Vâlcele.

Materialul numismatic acoperă un vast câmp cronologic - 1223/1226/1270 - 1865/1872 - ilustrând șapte secole de circulație monetară. Cea mai veche emisiune este un denar de Tours, Franța, din timpul lui Ludovic VIII (1223-1226) sau, mai probabil al lui Ludovic IX (1226-1270), iar cel mai recent exemplar – un fulus bătut la Horezm, în Hanatul de Khiva, în vremea lui Sayyid Muhammad Khan (1856-1864) sau Sayyid Muhammad Rahim (1865-1872).

În urma analizei structurii lotului nostru de monede, am putut delimita trei mari categorii monetare: a) un prim grup, firav ca număr, este alcătuit din monede autohtone – Țara Românească și Moldova; b) o a doua categorie o formează emisiunile est, central și vest europene - Rusia, Serbia, Ragusa, Polonia, Lituania, Riga, Elbing, Danzig, Ducatul Prusiei (fief polonez), Prusia Orientală, Ungaria, Austria, Nürnberg, Goslar, Saxonia, Franța, Avignon, Holland, Spania, Cattaro, Toscana; c) în fine, ultimul pachet este compus din monede islamice – Sultanatul de Rum, Hoarda de Aur, Imperiul Otoman, Hanatul Crimeii, Jaipur, Afganistan, Hanatul de Khiva. În cadrul acestui material, monedele europene, formează o grupă destul de modestă – 101 exemplare. În schimb, monedele islamice sunt generos reprezentate prin 290 exemplare, fiind emise doar de către șapte state.

Așa cum era de așteptat, lotul de monede oferă o variată paletă tipologică, fiind reprezentate 33 de nominaluri, alături de falsuri și de o grupă de jetoane. Marea majoritate a emisiunilor este alcătuită din monedă mărunță, fiind prezente însă și un număr redus de monede cu valoare medie și mare.

Monedele de aur în număr de cinci sunt caracteristice circulației monetare a zonei, trei emisiuni otomane descoperite la Hârșova (cat. 42), Mangalia (cat. 69) și Sibioara (cat. 103), una ungurească (cat. 150) și una poloneză (cat. 149), ultimele fără informații privind locul descoperirii.

Așa cum am mai avut prilejul să remarcăm¹⁵, în descoperirile dobrogene de secol XVI, mai ales în depozite, talerii sunt mai firav reprezentați. În schimb, în cele din secolul următor, al XVII-lea, ei devin tot mai numeroși, prezența lor ajungând familiară și pe piața dobrogeană. În rândul acestor nominaluri au predominat talerii emiși de Provinciile Unite ale Țărilor de Jos – talerii-leu – fiind categoria cea mai răspândită și mai populară de monede de argint cu valoare ridicată. Talerii-leu din secolul al XVI-lea lipsesc din depozitele dobrogene din veacul respectiv. Ei apar însă în depozitele din veacul următor, alături de talerii-leu de secol XVII. Un astfel de taler este și cel descoperit undeva prin Dobrogea, emis de provincia Holland la 1589 (cat. 130). Din descoperirile izolate dobrogene mai cunoaștem taleri-leu provenind de la Canlia, Potârnichea, Hârșova, Isaccea, Oltina, Nalbant, o localitate necunoscută din nordul Dobrogei, precum și din alte 10 localități necunoscute din Dobrogea¹⁶.

Cel de-al doilea exemplar este un taler austriac, emis în vremea domniei arhiducelui Ferdinand II (1564-1595), provenit din monetăria de la Hall, fără an de batere (cat. 193), descoperit *passim* în Dobrogea.

În secolul al XVII-lea, cele mai importante monede aflate în circulație au fost monedele de argint cu valoare ridicată, de tipul talerului. În această categorie se

¹⁵ CUSTUREA 1983, p. 295-289; VELTER & CUSTUREA 2007, p. 122.

¹⁶ VELTER & CUSTUREA 2007, tabelul III.

înscriu și realii. Pe teritoriul țării noastre, acest tip de monede și-a făcut apariția spre sfârșitul secolului al XVI-lea, în special în regiunile din sud, în Țara Românească și Dobrogea. Analiza descoperirilor monetare relevă faptul că majoritatea realilor datează însă din veacul al XVII-lea¹⁷. Este și cazul exemplarului de 8 reali, emis în monetăria de la Potosi în anul 1641, în vremea domniei lui Felipe IV (1621-1665), descoperit¹⁸ *passim* în Dobrogea (cat. 192). În ceea ce privește monedele otomane din secolul al XVIII-lea, acestea domină nu numai piața Dobrogei, teritoriu al Imperiului Otoman, ci și pe acelea ale Munteniei și Moldovei. Fenomenul s-a datorat atât accentuării dominației politice otomane, cât și reformei din 1687, „când sistemul monetar otoman este completat cu o serie de piese mari din argint, menite să concureze nominalurile similare emise în Europa Centrală și de Vest”¹⁹. În rândul acestora se numără și exemplarele de guruș (cat. 105 și 388) de la Tariverde și Dobrogea *passim*, yüzlük (cat. 385 și 387) și ikilik (cat. 386), descoperite *passim* în Dobrogea.

Următoarea categorie de nominaluri este aceea a monedelor de argint cu valoare medie – orți și rupia – reprezentată minimal, prin cinci exemplare.

În lotul de față al descoperirilor izolate din Dobrogea se găsesc patru exemplare de ort: unul emis la Cracovia în 1621 (cat. 167), două datând din 1618 și 1622, emise de Danzig (cat. 183 și 184), descoperite *passim* și, un ultim exemplar, un fals după un ort de Prusia, emis de Georg Wilhelm de Brandenburg la 1624 (cat. 148), descoperit în Sudul Dobrogei. Ortul, echivalent cu un sfert de taler, a fost emis pentru prima oară în anul 1507 la Zwickau, în Saxonia²⁰. Din 1521 a început să fie bătut și în Brandenburg, unde, abia din timpul lui Georg Wilhelm (1619-1640), a circulat sub denumirea de ort²¹. La Danzig orții au fost emiși pentru prima oară în anul 1609. În Polonia au fost bătuți ceva mai târziu, din 1620, la Bromberg, fiind, inițial, echivalenți cu 16 groși²². Marea majoritate a orților proveniți din descoperirile din Dobrogea este emisă la Danzig și în Polonia. Potrivit analizei circulației orților în Țările Române, ei au pătruns în circulația acestor teritorii cu precădere în prima jumătate a secolului al XVII-lea. În descoperirile din Dobrogea, cele mai multe exemplare datează din anii 1610-1629²³.

În cazul emisiunii afgane - rupia bătută în atelierul de la Kabul la 1861/1862,

¹⁷ ȘTIRBU, VELTER & PĂUNESCU 1990, p. 164; ȘTIRBU & VELTER 1994, p. 347-348; ȘTIRBU & VELTER 1996, p. 8; VELTER & CUSTUREA 2007, p. 258.

¹⁸ Cunoaștem încă 11 descoperiri izolate de reali din Dobrogea: două exemplare la Cernavodă, (VELTER & CUSTUREA 2000, p. 574; VELTER & ȘTIRBU 2004, tabelul IV, 183, anexa III, 187-188); încă trei în Dobrogea, *passim* (VELTER & CUSTUREA 2000, p. 573, nr. 1, 574, nr. 5 și 7.); două exemplare la Isaccea, (OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU & OPAIȚ 1984, p. 278, nr. 195; VELTER & CUSTUREA 2000, p. 573, nr. 3.); două exemplare la Vadu, (VELTER & CUSTUREA 2000, p. 573, nr. 2 și 4.); precum și câte un exemplar la Sulina, (VELTER & CUSTUREA 2000, p. 575; VELTER & ȘTIRBU 2004, tabelul IV, 183, anexa III, 187-188.) și Târgușor-Ester, (CUSTUREA 2010, p. 494).

¹⁹ VÎLCU 2009, p. 190-191; 194.

²⁰ FENGLER, GIEROW & UNGER 1976, p. 409.

²¹ FENGLER, GIEROW & UNGER 1976, p. 409.

²² HUTTEN-CZAPSKI 1957, p. 131.

²³ CUSTUREA & CUSTUREA 1986-1991, p. 169, 171, 172.

în timpul domniei lui Dost Muhammad Emir (1826-1863) și descoperită la Hârșova (cat. 30) - aceasta este pentru descoperirile monetare din România, evident și din Dobrogea, o premieră.

Ultima grupă de nominaluri este aceea a monedelor mărunte, divizionare, din argint, sau bronz. Este categoria cea mai bine reprezentată în descoperirile izolate din Dobrogea. Sunt piese obișnuite, curente, „de piață”. Din rândul emisiunilor europene remarcăm denarul de Tours, fără an de emisie, bătut în numele lui Ludovic VIII (1223-1226) sau Ludovic IX (1226-1270). Ca nominal, denarul de Tours este o prezență întâlnită și în alte descoperiri dobrogene²⁴. Insolită este însă existența lui la o epocă atât de timpurie, emisiunea din vremea domniei lui Ludovic IX fiind o raritate nu numai pentru teritoriile Dobrogei, ci și o premieră pentru descoperirile monetare din România.

Prezența monedelor sârbești, emise de Ștefan Uroș I Nemanja (1282-1321) (cat. 152), Ștefan Uroș IV Dușan (1331-1346) (cat. 153) și Ștefan Uroș V (1346-1355) (cat. 154), descoperite în diverse locuri din Dobrogea, nu este o noutate. Mai neobișnuit este faptul de a le afla în descoperiri izolate. Emisiunile suveranilor sârbi au fost găsite în numeroase descoperiri dobrogene, dar de tipul tezaurelor²⁵. Probabil cele trei piese de la Bărăganu (cat. 3-5) reprezintă un fragment dintr-o astfel de descoperire.

Atenția ne-a fost atrasă și de monedele moldovenești. Grosul de argint bătut în numele lui Petru I Mușat (1375-1391), descoperit la Nifon (cat. 84), nu este un unicat pentru descoperirile dobrogene. Interesant este însă faptul că majoritatea descoperirilor monetare (fie izolate, fie din tezaure) din vremea acestui domnitor este concentrată în colțul de NV al Dobrogei, aproape de punctele de trecere ale negustorilor transilvăneni prin Brăila către Marea Neagră. În ceea ce privește piesa de 1½ groș bătută în vremea lui Alexandru cel Bun (1400-1432), descoperită în Dobrogea *passim* (cat. 155), exemplarul este extrem de important pentru zestrea numismatică dobrogeană, fiind printre puținele descoperiri de monedă românească din secolul al XV-lea²⁶.

Raritate pentru descoperirile din România, inedită și unică pentru cele dobrogene este schillingul bătut în 1658, descoperit la Tufani (cat. 108), emis în timpul domniei lui Mihnea III (1658-1659). Este bine cunoscut faptul că această monedă a lui Mihail Radu alias Mihnea al III-lea (1658-1659) era o încercare de reluare a activității monetare oficiale a Țării Românești, după o pauză de două secole.

Interesante pentru peisajul românesc considerăm și cele trei exemplare de luigino – primul, bătut la Avignon cândva între 1661-1669 (milesimul are ștearsă ultima cifră), în numele cardinalului Flavio Chigi (1657-1691), descoperit la Isaccea (cat. 56); cel de-al doilea exemplar, emis de Toscana, la Livorno, în 1662, în

²⁴ ILIESCU 1977, p. 155, nr. 10, 11; VELTER & CUSTUREA 2002, p. 159, nr. 4,5.

²⁵ KUZEV 1988, p. 106 –116; KUZEV 1992, p. 269- 284; OBERLÄNDER-TĂRNOVEANU 1992, p. 69-89.

²⁶ Emisiuni românești de secol XV mai găsim în descoperirile de la Păcuiul lui Soare (ILIESCU 1977b, p. 160, nr. 202.), Măcin (PĂRVAN 2000, p. 563) și Constanța (OBERLÄNDER-TĂRNOVEANU 2011, p. 67-94).

vremea domniei lui Ferdinand II de Medici (1621-1670), descoperit în Dobrogea *passim* (cat. 156); ultimul găsit la Tufani fiind fragmentar (cat. 115). Enclava papală de la Avignon a bătut mai multe tipuri de luigini. Acesta este tipul III și echivala cu a douăsprezecea parte dintr-un ecu francez²⁷. În secolul al XVII-lea, nominalul luigino a fost bătut de diferiți mari seniori francezi – de Dombes, d'Orange. Mai multe principate italiene – Toscana (atelierul de la Livorno a bătut acest tip de monedă între anii 1657-1665²⁸), – au preluat și ele emiterea acestui nominal, imitând o piesă de mare succes în epocă – 1/12 ecu francez, cu efigia adolescentină a lui Ludovic XIV. Datorită cererii excesive a acestei monede din partea Imperiului otoman, s-a ajuns la falsificarea ei masivă, provocându-se chiar tulburări financiare²⁹. Exemplare de luigino se întâlnesc atât în tezaure³⁰, cât și în descoperiri izolate³¹.

Neobișnuită pentru aspectul numismatic al Dobrogei și, chiar al României este și mica monedă de bronz, emisă de Cattaro. Este vorba despre o imitație după un *grosso di nuovo stile*, descoperită la Hârșova (cat. 28), emisă de municipalitate. Presupunem că moneda a fost bătută în timpul perioadei stăpânirii venețiene în Cattaro (1420-1797), cândva în secolele XV-XVI.

O categorie aparte o constituie falsurile. În cazul nostru, falsurile după moneda mărunță poloneză. Astfel, în ordine cronologică din vremea lui Sigismund I (1506-1548): avem un fals după o jumătate de gros, descoperit *passim* (cat. 165); iar din timpul domniei lui Sigismund III (1587-1632): avem un fals după un triplu gros, descoperit la Adamclisi (cat. 1), după 1 ½ gros 1622 și după un ternar, descoperite la Movilița (cat. 71 și 72), două exemplare după triplu gros și unul după un gros, descoperite toate *passim* prin Dobrogea (cat. 170, 171 și 168), și un altul după solidus.

Lipsa monedei mărunte, sau insuficiența cantității de argint care să asigure o emisiune satisfăcătoare de monede, a făcut ca între sfârșitul secolului al XVI-lea și secolul al XVIII-lea pe plan internațional să se înregistreze o perioadă de înflorire a falsurilor. Acestea au pătruns nu numai în comerțul mic, local, ci și în marele comerț internațional. Monedele erau falsificate nu numai în țara de origine, ci și în zone sau pentru zone în care se simțea nevoia stringentă de bani și unde se puteau face speculații în materie. Ori, Țările Române în veacurile XVI-XVIII au fost tocmai un astfel de teren. Aici lipsa numerarului autohton a fost suplinită de o mare varietate de tipuri monetare străine. Această situație a favorizat creșterea numărului falsurilor. Este bine cunoscut faptul că pretutindeni și în orice epocă, paralel cu monetăriile oficiale au existat și ateliere ilegale, ce aveau drept scop contrafacerea monedelor. Această îndeletnicire a înflorit cu atât mai mult în spațiile în care nu a existat o emisiune oficială. Prezența monedelor false în

²⁷ KRAUSE & CLIFFORD 1999, p. 1246.

²⁸ KRAUSE & CLIFFORD 1999, p. 926.

²⁹ HASLUCK 1922, p. 95-98.

³⁰ CUSTUREA & MURAT 1979, p. 217-218, nr. 42-46; CUSTUREA, VERTAN & TALMAȚCHI 1997, p. 382, nr. 1811-1814.

³¹ Slava Rusă, cf. OBERLÄNDER-TÄRNOVEANU 1980, p. 512, nr. 192; Isaccea, cf. VERTAN & CUSTUREA 1980, p. 361, nr. 243, 244; Dunăreni, cf. CUSTUREA, VERTAN & TALMAȚCHI 1999, p. 352, nr. 2033; Târgușor – Ester și sector zootehnic cf. CUSTUREA 2010, p. 493, nr. 464; p. 494, nr. 481.

descoperirile monetare din România constituie o dovadă în plus că aceste piese au circulat efectiv pe piața Țărilor Române, între sfârșitul secolului al XVI-lea și secolul al XVIII-lea. Alarmată de proporțiile luate de acest fenomen, în 1564 Poarta s-a văzut nevoită să ia o serie de măsuri împotriva falsificării monedelor și a punerii acestora în circulație³². Dar nu numai Poarta a încercat să stopeze acest proces. Pravila lui Matei Basarab de pildă, datând din 1652, prevedea măsuri severe împotriva acelor care se dedau la astfel de practici³³. Piața Țărilor Române a fost asaltată de asemenea falsuri. În descoperirile izolate sau în tezaurele din veacurile XVI-XVIII frecvente sunt contrafacerile după groșii polonezi - groși, 1 ½ groși, tripli groși³⁴. Falsificarea acestor monede a avut drept cauză și anumite măsuri luate chiar de regii poloni. Astfel, în timpul lui Sigismund III de exemplu, au avut loc două reduceri masive ale conținutului de argint la monedele de 3 groși - în 1616 și 1623. Pe de altă parte, același suveran a dispus, prin decretul regal din 11 ianuarie 1627, reducerea emisiunilor de monedă măruntă, în favoarea baterii talerului polonez. Urmașii lui Sigismund III au bătut monedă măruntă sporadic și în cantitate mică³⁵.

În ceea ce privește moneda măruntă islamică, ne-au atras atenția în mod deosebit o serie de exemplare mai „exotice” apărute în premieră în ținuturile noastre. Astfel, monedele penetrate mai greu pe piața noastră bănească sunt: din Asia Mică - Sultanatul de Rum, un fels de bronz emis în vremea domniei lui Kaykhusrow III (1265-1284), descoperit la Medgidia (cat. 50); din Hanatul Crimeii, două exemplare, singurele din Dobrogea până la ora actuală, o monedă de argint de 0,99g (akçe ?), descoperită la Hârșova (cat. 19), bătută în numele lui Devlet Giray I bin Muborak Giray (1551-1577), precum și un nominal de bronz mai rar întâlnit la noi, descoperit *passim* (cat. 216), un mangîr târziu, bătut în vremea lui Șahin Giray bin Ahmed Giray (1776-1787); din Asia Centrală și de Sud - din Jaipur, o paisa, fără an de batere (cat. 217), emisă în perioada domniei lui Madho Singh (1760-1778), descoperită *passim* în Dobrogea; din Afganistan, o emisiune anonimă, bătută între anii 1813-1843 (cat. 97), descoperită la Peceneaga; și, din Hanatul de Khiva, un fulus, emis în numele lui Sayyid Muhammad Khan (1856-1864) sau Sayyid Muhammad Rahim (1865-1872-1910), bătut în monetăria de la Horezm, fără an de emite (cat. 31), descoperit la Hârșova.

Dintre emisiunile Imperiului otoman, pe lângă nominalurile obișnuite din circulație, din bronz și argint, au ieșit la lumină o serie de exemplare rare, în premieră în Dobrogea, sau cu mare căutare pe piață. Dintre emisiunile rare, un exemplar cu totul excepțional, este mangîrul bătut de Emir Suleyman 805-813H (1402-1411), în anul al doilea de domnie - 806H -, descoperit la Hârșova (cat. 32)³⁶.

³² BELDICEANU 1957, p. 74-75.

³³ *Pravila* 1652, p. 168-169.

³⁴ Alături de falsurile poloneze au fost falsificați și denarii maghiari, mai ales cei emiși în timpul domniei lui Ferdinand I (1526-1564), precum și de falsuri după monedele otomane, mai ales după parale.

³⁵ HUTTEN-CZAPSKI 1957, p. 197-371.

³⁶ Un număr de akçe emise de Emir Suleyman se găsesc în compoziția tezaurului monetar de la Budești aflat la MNIR (inedit).

Presupunem că moneda a ajuns în teritoriile dobrogene în timpul luptelor pentru putere (1406-1411), dintre Suleyman și frații săi – Mehmed (viitorul Mehmed I) și Musa. În acest conflict Musa a avut sprijinul Țării Românești și al Serbiei.

Un nominal ce a înregistrat o cerere foarte mare a fost dirhemul, mai ales cel emis în vremea domniei lui Murad III (1574-1595). În lotul nostru deținem nouă exemplare de dirhemi, toți emiși în numele lui Murad III: unul de la Adâncata (cat. 2), doi de la Hârșova (cat. 36, 37), unul de la Isaccea (cat. 60), unul de la Ostrov (cat. 94) și, patru exemplare descoperite *passim* (cat. 258-261). Oferta de dirhemi pe piață fiind destul de redusă, acest nominal a fost falsificat masiv³⁷.

O monedă otomană rară, foarte importantă, de argint, cântărind în jur de 2,90-3 g, a fost onluk-ul bătut în numele lui Mustafa I (1617-1618; 1622-1623). Acesta a fost emis în încercarea Porții de a înnoi numerarul de pe piață și de a înlocui asprul puternic devalorizat. În lotul nostru există un exemplar din vremea domniei lui Mustafa I, descoperit *passim* (cat. 277), fără an de batere, emanat din atelierul de la Kostantiniye, precum și două exemplare din timpul lui Murad IV (1623-1640), descoperite unul la Hârșova (cat. 38) și celălalt între Oltina și Satu Nou (cat. 87).

O categorie aparte o formează emisiunile lui Suleyman II (1687-1691) și Ahmed II (1691-1695) – para și mangîr. Cu toate că starea lor de conservare este precară – anul de batere și monetăria fiind ilizibile -, sunt foarte importante, fiind variante inedite față de monedele prezentate în cataloagele determinatoare consultate de noi (Nuri Pere, Jem Sultan și Artuk). Astfel, din timpul domniei lui Suleyman II deținem un exemplar de argint – para -, descoperit la Hârșova (cat. 40) și, 60 exemplare de bronz – mangîr -, provenite de la Ion Corvin (1 ex., cat. 35), Tufani (15 ex., cat. 111; 121-127; 130-136), Turcoaia (2 ex., cat. 137, 138), Vâlcele (2 ex., cat. 140, 144) și *passim* (40 ex., cat. 302-341). Mangîrul otoman în sine este un nominal important, „exotic”, rar pentru ținuturile dobrogene. Atenția ne-a fost atrasă de locurile de batere ale acestor exemplare – Saray, Edirne, Kostantiniye, Bolu, Haleb, Dimaşk, Misir. Monedele provenite din ateliere balcanice, sau din Asia Mică sunt frecvente pe piața noastră. În schimb, exemplare cu locuri de batere în Siria - Haleb (Alep), Dimaşk (Damasc) – sau în Egipt – Misir – sunt ceva mai neobișnuite, fiind foarte departe de zona lor de emiter, mai ales pentru nominaluri ca mangîrul care de obicei avea o circulație circumscrisă teritoriului de batere³⁸. Din vremea domniei lui Ahmed II (1691-1695) deținem patru exemplare de para – provenite de la Izvoarele (cat. 65), Movilița (cat. 82) și *passim* (cat. 342, 343).

x

Analiza lotului de monede descoperite izolat, distribuit cronologic pe țări și emitenți, a relevat clar faptul că dintotdeauna Dobrogea a fost o poartă deschisă atât spre Mediterana cât și spre Est, reprezentând o punte între Europa Centrală și de Vest și, Orient.

³⁷ MAXIM 1983, p. 129-152 ; BLASCO & NICOLAE 1993, p. 209-213.

³⁸ BLASCO & NICOLAE 1983-1985, p. 297-307; NICOLAE & DONOIM 1986-1991, p. 309-327.

Este cunoscut faptul că, în Evul Mediu, regiunea cheie a comerțului Europei de Vest a fost Marea Neagră-Marea Mediterană-Marea Roșie. Acest fenomen a fost pornit de acțiunile premergătoare ale Primei Cruciade, continuându-se pe tot parcursul acestora și, a deschis poarta Europei Occidentale spre o întreagă competiție comercială în Marea Mediterană și Marea Neagră. Această „întrecere” a durat câteva secole, începând în veacul al XI-lea fiind stopată de către Imperiul Otoman, pe la mijlocul/sfârșitul secolului al XV-lea. Cursa țărilor din Europa de Vest pentru liniile maritime vitale, a permis economiilor occidentale să avanseze pe o treaptă necunoscută anterior. Cel mai elocvent exemplu este acela al Republicilor maritime - Veneția, Genova și Pisa, care exercitau un accentuat control în Mediterana Orientală și în Marea Neagră, vehiculând o gamă variată de bunuri și bani dinspre și înspre Occident și Orientul Îndepărtat.

În secolele XII-XIV prezența pe țărmul Nord-Vestic al Mării Negre a unor puternice „*emporia*” genoveze a dat un substanțial impuls și schimburilor comerciale ale populației din ținuturile Dobrogei.

Un ecou al acestor intense mișcări de persoane și de mărfuri îl reprezintă și monedele bătute în: vestul Europei – Franța, denar de Tours emis în timpul domniei lui Ludovic VIII (1223-1226) sau Ludovic IX (1226-1270), descoperit *passim* în Dobrogea, precum și în Anatolia – Sultanatul de Rum, felsul emis în vremea lui Giyath al-Din Kaykhusraw III (1265–1284), descoperit la Medgidia.

Denarul de Tours (cat. 151), înclinăm să-l atribuim mai mult perioadei lui Ludovic al IX-lea. Deoarece corelarea cu participarea la cruciade a suveranului francez (a șaptea – 1249-1250 și a opta – 1270-1271) ne este puțin „peste mână”³⁹, presupunem că este posibil ca moneda să fie o dovadă materială, palpabilă, a vizitei din anii 1253-1255 a emisarului regelui francez, călugărul franciscan Wilhem de Rubruk, la marele han Mongke (1251-1259), la Caraccorum, în Mongolia. În descrierea călătoriei sale prin Țara Tătarilor, de Rubruk amintește și de teritoriile valahilor, aflate sub controlul hanului: „*de la gurile Tanaisului (Donului) spre apus, până la Dunăre, totul este al lor și chiar peste Dunăre, spre Constantinopol, Vlahia, care este țara lui Asan, și Bulgaria mică, până în Sclavonia, toți le plătesc bir*”⁴⁰. Din anul 1223, în urma victoriei împotriva rușilor, a fost deschis drumul cuceririi litoralului nordic al Marii Negre. La puțin timp după acest eveniment, Hanatul mongol Hoarda de Aur și-a extins autoritatea și asupra Dobrogei.

În ceea ce privește felsul de bronz (cat. 70), emis în Sultanatul de Rum, se prea poate să fi ajuns în teritoriul Dobrogei odată cu populația turcă din Anatolia, așezată aici – mai ales în zona Babadagului - de la sfârșitul secolului al XIII-lea⁴¹.

Din secolul al XIV-lea datează monedele sârbești - emise de Ștefan Uroș I Nemanja (1282-1321), Ștefan Uroș IV Dușan (1331-1346) și Ștefan Uroș V (1346-

---

³⁹ Armatele franceze, sub conducerea lui Ludovic IX, au participat la lupte în Egipt, apoi ajung în Palestina. În timpul cruciadei a VIII-a, Franța participă doar la lupte în Egipt, Ludovic IX fiind luat prizonier și murind în 1270 în Tunisia.

⁴⁰ SPINEI 1999, p. 436.

⁴¹ Începând cu ultimul pătrar al secolului al XIII-lea și, în tot cursul secolului al XIV-lea, în Dobrogea au venit și s-au așezat triburi de tătari, alături de turci din Anatolia, DECEI 1978, p. 169-192.

1355), descoperite și ele în diverse locuri din Dobrogea. Este cunoscut faptul că monedele țărilor din Balcani, cum sunt cele ale despoților Serbiei de exemplu, au circulat în Țara Românească până la emiterea monedelor proprii. Prezența lor în teritoriile dobrogene poate fi și o consecință a vasalității Serbiei față de Hanatul mongol. Cneazul Serbiei, Ștefan Uroș II Miliutin (1282–1321), a preferat să se închine hanului decât să aibă o confruntare militară și, să-l trimită ca ostatic la curtea lui Nogai pe fiul său Ștefan Dečanski (viitorul Ștefan Uroș III Dečanski 1321-1331), însoțit de câțiva mari boieri⁴².

Tot acestei perioade îi aparțin și monedele (cat. 63) emise de Hoarda de Aur la jumătatea secolului al XIV-lea, descoperite la Izvoarele, jud. Constanța și la Oltina (cat. 91-93) probabil un fragment de tezaur. Prezența mongolă în Dobrogea a favorizat dezvoltarea unor centre urbane și a încurajat comerțul în zonă⁴³. Între anii 1286-1300 la Isaccea a funcționat un atelier monetar al Hoardei de Aur. Acesta a emis monede de argint și de bronz în numele hanilor de la Sarai, iar între 1296-1300 în numele hanului Nogai⁴⁴. Monedele din Dobrogea datează din perioada în care puterea Hoardei începe să decadă, dominația ei restrângându-se la regiunea maritimă⁴⁵.

În ceea ce privește cele două monede moldovenești - grosul de la Petru I Mușat (1375-1391) (cat. 84) descoperit la Nifon, precum și exemplarul de 1½ groș din vremea lui Alexandru I cel Bun (1400-1432) (cat. 155), provenit *passim* din Dobrogea -, înclinăm să plasăm prezența lor în epoca stăpânirii Dobrogei de către Țara Românească - 1388 - 1420. În contextul pericolului otoman - care viza transformarea Dobrogei în pašalâc - aceasta a intrat în componența Țării Românești în vremea domniei lui Mircea cel Bătrân (1386-1418)⁴⁶. Astfel, monedele moldovenești au pătruns și circulat și în Dobrogea datorită mai ales tratatelor de alianță încheiate de domnul muntean cu Petru I - în 1389 - și mai târziu cu Alexandru cel Bun.

Relațiile cordiale dintre cele două țări i-au permis lui Mircea ca, prin intermediul lui Petru I Mușat, să încheie cu regele Vladislav II Jagello (1386-1434) al Poloniei o alianță îndreptată împotriva Ungariei lui Sigismund I de Luxemburg (1387-1437). Denarul de argint bătut la Cracovia (cat. 164), emis în timpul domniei lui Vladislav II Jagello (1386-1434) sau Vladislav III Varnensis (1434-1444) și descoperit undeva prin Dobrogea, s-ar putea să fie ori un ecou al acestui tratat, ori să provină de la cruciații învinși la Varna aflați în retragere prin Dobrogea⁴⁷.

Tot din secolul al XV-lea, pe teritoriul Dobrogei pătrunde și moneda otomană. În acest veac puterea Semilunii s-a întins până la Gurile Dunării, regiunea intrând în stăpânirea Porții. Accesul în Marea Neagră, așa cum am arătat

⁴² PAPACOSTEA 1993, p. 124.

⁴³ SPINEI 1994, p. 215.

⁴⁴ OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1987, p. 245-258, OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1993, p. 291-304.

⁴⁵ Regele Ungariei Ludovic I (1342-1382) a negociat cu principele tătar Dimitrie accesul negustorilor brașoveni la Marea Neagră (PAPACOSTEA 1993, p. 47).

⁴⁶ Și chiar dacă este vorba doar de o stăpânire de scurtă durată cu întreruperi, ea este efectivă, în anul 1389 Mircea reușind să cucerească toată Dobrogea, cu cetatea Silistrei (PANAITESCU 2000, p. 255-257; GIURESCU 2003, p. 363-364).

⁴⁷ Alte exemplare la CUSTUREA & CUSTUREA 1986-1991, p. 167, nr. 1, 2.

mai sus, a fost sever restrâns, drumul spre ținuturile pontice devenind anevoios pentru negustorii din Europa Occidentală. Din această primă etapă a stăpânirii otomane datează monedele emise în timpul emirului Suleyman (1402-1411) și a sultanului Mehmed II (1444-1446; 1451-1481), descoperite la Hârșova (cat. 22 și 23), precum și din vremea lui Bayezid II (1481-1512), descoperite la Isaccea (cat. 32), Limanu (cat. 48), Enisala și Dobrogea *passim* (cat. 136-137)⁴⁸.

Mica monedă emisă de Cattaro, imitație din aramă după *grosso di nuovo stile*, presupunem că a fost bătută cândva, în secolele XV-XVI, în timpul stăpânirii venețiene asupra cetății. Aceasta a durat un interval de patru secole – 1420-1797, cu două excepții, când cetatea a fost cucertită de Imperiul otoman, între 1538-1571 și 1657-1699. Presupunem că tocmai acestea sunt segmentele de timp în care exemplarul descoperit la Hârșova a putut ajunge în teritoriile dobrogene.

Veacul al XVI-lea a adus în circulație moneda poloneză. De regulă, în Țara Românească, monedele poloneze încep să pătrundă în mod curent în prima jumătate a veacului al XVI-lea. Emisiunile timpurii, din perioada domniei lui Vladislav II Jagello (1386-1434), Vladislav III Varnensis (1434-1444), Kazimir (1444-1492), Ioan Albert (1492-1501) și Alexandru (1501-1505), precum și primele exemplare bătute de Ducatul Prusiei, ca fief polonez (1525-1657) și de Swidnica (1526), pătrund în Țările Române împreună cu monedele din vremea lui Sigismund I (1506-1548) și Sigismund II August (1548-1572).

Monedele poloneze provenite din descoperiri izolate dobrogene sunt în majoritate de valoare mărunță – solidus, denar, gros, 1 ½ gros și triplu gros. Alături de ele sunt și câteva exemplare de valoare medie – orți. Sunt emisiuni ale Coroanei și ale teritoriilor dependente: Lituania, Elbing, Ducatul Prusiei (fief polonez), Riga și Danzig⁴⁹. Din rândul monedei mărunte ne-a atras atenția exemplarul de triplu gros descoperit la Vârtop (cat. 86), emis de Ștefan Bathori (1571-1586) în monetăria de la Cracovia, în anul 1586. Este o monedă de bună calitate, bătută după marea reformă dintre anii 1577-1581⁵⁰.

Din perioada de maximă pătrundere și circulație a monedei poloneze pe teritoriul țării noastre, adică din timpul domniei lui Sigismund III (1587-1632), în intervalul dintre anii 1589-1620, din descoperirile izolate dobrogene provin cinci exemplare: un triplu gros din 1593 bătut la Marienburg, descoperit la Constanța (cat. 11), un gros din 1604 emis la Cracovia, provenit de la Isaccea, un ort emis la Cracovia în 1621, precum și două exemplare de ort, din 1618 și 1622, emise de Danzig. Având în vedere că din perioada primului pătrar al secolului al XV-lea întreaga Dobrogea a intrat sub dominație otomană, suntem de părere că acest ultim grup de monede poloneze ar fi putut pătrunde în teritoriul analizat pe două căi:

---

⁴⁸ Primele emisiuni otomane sunt reprezentate în Dobrogea printr-un mangîr emis de Bayazid I, descoperit la Ostrov cf. VERTAN & CUSTUREA 1979, p. 239, nr. 82.

⁴⁹ CUSTUREA & CUSTUREA 1986-1991, p. 168-169, 171-172.

⁵⁰ Reforma a unificat sistemul monetar polonez cu cel al Lituaniei, în 1580, la care s-a alăturat și Riga, în 1581, încorporând întreaga Livonie (GUMOWSKI 1960, p. 43; MIKOLAJCZYK 1986, p. 67).

una comercială – din Moldova sau din Țara Românească sau, una militară – în urma războiului polono-otoman din anii 1620-1621.⁵¹

Tot din veacul al XVI-lea datează și akçeaua din vremea lui Devlet Giray I bin Muborak Giray (1551–1577). Cum am arătat mai sus, este o raritate pentru descoperirile din Dobrogea. Prezența sa în aceste teritorii presupunem că s-ar putea datora retragerii în mare dezordine, pricinuite de înfrângerea severă a hoardelor lui Devlet Giray I în lupta de la Molodin cu armata țarului Ivan IV cel Groaznic (1533-1584). Ca putere suzerană, Poarta a participat alături de vasalul său. Înfrângerea a fost atât de dură încât a pus capăt pentru totdeauna visului de expansiune spre Nordul Rusiei, atât Imperiului otoman, cât și Hanatului Crimeii.

Acestei perioade îi aparțin și cei doi taleri amintiți mai sus. Cel austriac, emis în numele arhiducelui Ferdinand II (1564-1595), bătut în Tirol, la monetăria din Hall, fără an de batere. Presupunem că prezența sa este urmarea ori a unor tranzacții comerciale, ori a unor evenimente militare, dar din secolul al XVII-lea. Cel de-al doilea exemplar, talerul-leu emis de Provincia Holland la 1589, a ajuns în Dobrogea tot în secolul al XVII-lea. Răspândirea talerilor-leu în Balcani și, implicit, în Țările Române, a fost mult facilitată după anul 1612, an în care Provinciile Unite au semnat capitulațiile cu Imperiul Otoman. Un parametru general al tezaurelor cuprinzând taleri-leu descoperite pe teritoriul României este faptul că emisiunile provinciei Holland sunt cele mai timpurii⁵².

În secolul al XVII-lea, Imperiul Otoman, pe de o parte, și-a intensificat legăturile economice cu o serie de țări occidentale sau central europene, iar pe de altă parte, s-a angajat într-o serie de războaie de extindere sau de apărare a teritoriilor sale din Europa Centrală. Dobrogea, făcând parte integrantă din Imperiu, a fost antrenată activ în ambele acțiuni. Pe de o parte, poziționarea sa geografică favorabilă a făcut ca regiunea să fie legată de marele negoț internațional practicat pe rute terestre, fluviale sau maritime, teritoriul ei fiind străbătut de caravanele ce legau Istanbulul de diverse colțuri ale lumii⁵³. Pe de altă parte, pe aici s-au perindat oștirile care au luat parte la numeroasele războaie ale Porții din veacul al XVII-lea: polono-otomane – din 1620-1621⁵⁴, 1633-1634⁵⁵, 1666-1671⁵⁶, 1672-1676⁵⁷ și 1683-1699⁵⁸ și ruso-otomane – din 1676-1681⁵⁹ și 1686-

⁵¹ CUSTUREA & CUSTUREA 1986-1991, p. 173, n. 50 cu tratatele polono-otomane privind reglementări comerciale (sec. XVI – XVII).

⁵² VELTER & CUSTUREA 2007, p. 257.

⁵³ Vezi în acest sens registrul vamal al Tulcei, din secolul al XVI-lea; cf. STĂNICĂ 2004, p. 199-206; HOVARI 1981, p. 430-449.

⁵⁴ Bătăliile de la Țuțora și Hotin, dintre Uniunea polono-lituaniană, sprijinită de trupele Moldovei și Imperiul Otoman, sprijinit de Hanatul Crimeii.

⁵⁵ De partea Porții luptă și vasalii acesteia- oștirile moldovene, valahe și ale tătarilor nogai.

⁵⁶ Război polono-otoman, dar de fapt cazaco-tătar.

⁵⁷ Preludiul acestui război a fost conflictul polono-otomano-cazaco-tătar din 1666-1671. Se încheie cu tratatul de la Żurawno.

⁵⁸ Ultimul conflict dintre Uniunea polono-lituaniană și Poartă. Războiul este o parte a unui conflict mai mare, cu implicarea Ligii Sfinte. După bătălia de la Viena, hegemonia Imperiului Otoman în Europa de Sud-Est începe să decadă. Războiul se încheie cu tratatul de la Karlowitz.

1700⁶⁰.

Din acest răstimp datează exemplarul de 8 reali din 1641, bătut de Spania în vremea lui Felipe IV, precum și nouă monede emise de Ragusa – un triplu gros din 1629, descoperit la Hârșova (cat. 15) și opt exemplare de grossetto, descoperite *passim* (cat. 95-102). Suntem de părere că respectivele monede au pătruns în spațiul dobrogean pe cale comercială. Realii spanioli au ajuns în Dobrogea în special pe rutele sudice – prin Balcani sau prin comerțul din Marea Neagră⁶¹, pe de o parte, iar pe de altă parte prin nord, din Polonia, venind din marele comerț baltic. În ceea ce privește relațiile comerciale cu republica Ragusa, în veacurile XV – XVIII acestea au fost strânse, profitabile pentru ambele părți⁶². Negustorii ragusani asigurau legătura dintre spațiul vest-european și Peninsula Balcanică, vehiculând mărfurile și banii lor pe drumurile de uscat sau maritime⁶³. Monedele ragusane – grossetto, tripli groși, taleri – sunt frecvente în descoperirile izolate și în tezaurele de secol XVII-XVIII. Tot pe cale comercială – din Țara Românească, din Moldova sau pe cale fluvială sau maritimă –, presupunem că au ajuns în Dobrogea și exemplarele de denar maghiar din 1618, bătut în vremea lui Mathias II (1608 – 1619), descoperit la Cobadin (cat. 7); 1½ gros prusian din 1624, emis în numele lui Georg Wilhelm de Brandenburg (1619-1640) și descoperit *passim* (cat. 88); schilling-ul din vremea lui Mihnea III (1658-1659), descoperit la Tufani; luigin-ul 1660-1667, bătut la Avignon în timpul lui Flavio Chigi (1657-1691); luigin-ul din 1662, emis în Toscana, în numele lui Ferdinand II de Medici (1621-1670).

Monedele otomane aflate în circulația bănească a Dobrogei în acest veac, bătute pentru sultanii Ahmed I (1603 – 1617), Mustafa I (1617-1618; 1622-1623), Osman II (1618-1622), Murad IV (1623-1640), Ibrahim I (1640-1648) și Mehmed IV (1648-1687), sunt la ele acasă, aflându-se pe piață în comerțul cotidian. În schimb, exemplarele din vremea lui Suleyman II (1687-1691), Ahmed II (1691-1695) și Mustafa II (1695-1703) – para și mangîr – înclinăm să credem că au ajuns în teritoriile dobrogene datorită mișcărilor de trupe cu prilejul conflictelor militare ale Porții cu Polonia (1683-1699) și Rusia (1686-1700)⁶⁴. Presupunerea noastră este susținută de faptul că, așa cum am amintit mai sus, respectivele emisiuni sunt variante inedite față de cele prezentate în cataloagele de specialitate și, atelierul

---

⁵⁹ În urma acestui conflict, granița dintre cele două state a fost fixată pe Nipru.

⁶⁰ Războiul se încheie cu tratatul de la Constantinopol. În timpul conflictului au loc două campanii în Crimeea – 1687 și 1689. Victoria în acest război i-a deschis Rusiei accesul la Marea Neagră.

⁶¹ Pentru circulația pe cale maritimă stau mărturie tezaurele de la Vadu și Eforie Sud, cf. CUSTUREA & TALMAȚCHI 2011, p. 375, nr. 167/I; 196-200, nr. 44/I – III.

⁶² GRECU (PANAITESCU) 1949, p. 105-112.

⁶³ Corăbiile Ragusei au ajuns, alături de cele italiene (îndeosebi genoveze), în porturile spaniole de la Cadix, Malaga și Alicante. Utilizând atât drumurile de uscat cât și pe cele maritime, ei aveau centre proprii atât în marile orașe, cât și la gurile Dunării – la Babadag, Isaccea și Chilia, precum și în alte zone din Balcani – Silistra, Varna, Provadia, Sofia, Belgrad (ȘERBAN & ȘERBAN 1971, p. 285).

⁶⁴ Süleyman II, Ahmet II și Mustafa II au trebuit să facă față unui adversar nou – Rusia. Aceasta, în alianță cu Austria, visa să pornească o cruciadă internațională împotriva Imperiului Otoman. Petru cel Mare (1682-1725) a pornit conflictul prin atacarea Crimeei, posesiune a Porții la acea dată.

de batere al multora din ele se află la mare distanță față de locul de descoperire, fiind și mai neobișnuit pentru emisiunile otomane din Dobrogea. Pe de altă parte, la sfârșitul sec. XVII se constată o rarefiere a numerarului de pe piață, până în timpul lui Ahmed III, fără o explicație valabilă, cu excepția conflictelor militare.

În secolul al XVIII-lea, pe de o parte, circulația monetară se intensifică datorită dezvoltării unor relații economice noi. Dacă în prima jumătate a acestui secol, piesele otomane încă domină structura circulației monetare, prin tratatul de la Kuciuk-Kainargi încep să pătrundă o varietate mai mare de emisiuni vest-europene. Pe de altă parte, conflictele cu Rusia devin mai dramatice pentru Imperiu: 1710-1711⁶⁵, 1716-1718⁶⁶, 1735-1739⁶⁷, 1768-1774⁶⁸ și 1787-1792⁶⁹. În tot acest veac Dobrogea devine un câmp de bătălie pentru cele două puteri.

În acest secol, datorită marilor agitații și mișcărilor de trupe din diverse colțuri ale Imperiului Otoman, presupunem că au pătruns în Dobrogea o serie de monede islamice mai rare și mai „exotice” pentru acest teritoriu. Astfel, mângîrul emis de Hanatul Crimeei în timpul lui Șahin Giray bin Ahmed Giray (1776 – 1787), descoperit *passim* (cat. 133), dar și paisa bătută în Jaipur (sau Orașul Roz, capitala statului indian Tajasthan), în numele lui Madho Singh (1760-1778), descoperită *passim* (cat. 134).

În secolul al XIX-lea confruntările cu Rusia au transformat Dobrogea în principalul teatru de război, aceasta fiind pustiită și devastată, fapt ce i-a atras numele de *Drumul Țătarilor* sau *Drumul Războiului*. Înfruntările din acest veac s-au derulat între anii: 1806-1812⁷⁰, 1821-1830⁷¹, 1828-1829⁷², 1829-1834-1854⁷³, 1853-1856⁷⁴, 1876-1878⁷⁵, iar patru s-au desfășurat pe teritoriul ei.

⁶⁵ Război cu Petru cel Mare, terminat cu tratatul de la Prut.

⁶⁶ Războiul austro-ruso-otoman, terminat cu pacea de la Passarowitz.

⁶⁷ Războiul ruso-austro-otoman, terminat cu pacea de la Belgrad. Rusia ocupă Crimeea.

⁶⁸ Războiul ruso-otoman, terminat cu pacea de la Kuciuk-Kainargi. Hanatul Crimeei își câștigă independența față de Imperiul Otoman, devenind în același timp un aliat al Imperiului Rus.

⁶⁹ Războiul ruso-austro-otoman; Austria încheie pacea de la Șiștov, în 1791, iar Rusia, pacea de la Iași, în 1792.

⁷⁰ Terminat cu pacea de la București.

⁷¹ Războiul de independență a Greciei. În timpul lui are loc și Mișcarea din 1821 a lui Tudor Vladimirescu din Țara Românească. Prin convenția de la Akkerman (1826), noul țar Nicolae I (1825-1855) smulge de la sultanul Mahmud II (1808-1839) o serie de beneficii comerciale pe tot cuprinsul Imperiului, precum și dreptul de protecție asupra Țării Românești, Moldovei și Serbiei.

⁷² Război terminat cu pacea de la Adrianopol. Din acest moment, economia Țărilor Române a fost eliberată de greaua povară a monopolului otoman. Navigația pe Dunăre, în Marea Neagră și prin strâmtoarele Bosfor și Dardanele a fost declarată liberă, fiind deschisă pentru comerțul tuturor statelor.

⁷³ O îndelungată perioadă, pigmentată de ocupații rusești.

⁷⁴ Războiul Crimeei – dintre Imperiul Rus, pe de o parte, și o alianță a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei, a celui de-al doilea Imperiu Francez, a Regatului Sardiniei și a Imperiului Otoman, pe de altă parte. Războiul Crimeei a produs un exod în masă al

Din timpul acestei agitate perioade credem că au ajuns în Dobrogea și cele trei monede islamice din acest secol. Primele două provin din Afganistan: o emisiune de bronz anonimă, bătută între anii 1813-1843 și, o rupia din vremea domniei lui Dost Muhammad Emir (1826-1863). Ambele exemplare datează din epoca în care Afganistanul a fost sub ocupație britanică. Probabil că monedele au ajuns în aceste ținuturi în timpul Războiului Crimeei. A treia monedă islamică este un fulus emis în Hanatul de Khiva, la Horezm, bătut în numele lui Sayyid Muhammad Khan (1856-1864) sau Sayyid Muhammad Rahim (1865-1872-1910). În epoca modernă, Hanatul a pendulat între sprijinul Rusiei și al Marii Britanii. În anul 1873, a devenit un protectorat cvasi-independent al Rusiei. Ar fi foarte posibil ca acest exemplar să se fi rătăcit în ținuturile dobrogene în timpul ultimelor două mari confruntări ruso-otomane – 1853-1856 sau 1876-1878.

În final, vom analiza cele 30 de jetoane, descoperite la Capidava (1 ex.), Hârșova (2 ex.), Tufani (3 ex.), Vâlcele (2 ex.) și *passim* prin Dobrogea (22 ex.). În literatura română de specialitate, despre jetoane, mai ales despre cele străine, s-a vorbit extrem de puțin⁷⁶ și, și atunci, numai despre cele de epocă modernă și contemporană. Ori, descoperirile arheologice și monetare, fie ele sistematice sau întâmplătoare, scot la lumină un material numismatic tot mai numeros, format din jetoane, fise de calcul și de joc, aparținând unor epoci mai timpurii. Astfel că, pentru acest segment numismatic ne-am îndreptat atenția spre bibliografia străină.

Jetoanele descoperite în Dobrogea datează din secolele XVI-XIX. Dintre acestea 28 de exemplare au fost bătute în Germania, la Nürnberg, unul este o imitație orientală, iar ultimul, de fapt cel mai timpuriu jeton, după stil, pare a fi de sorginte franceză.

Denumirea de „jeton” primită de fisele de cont derivă de la verbul „jeter” din limba franceză, folosit în sensul de a *împinge*. Fisele de cont erau „împinse”, „aruncate” pe abac în timpul efectuării unor calcule⁷⁷. Inițial, au fost confecționate din piatră, sticlă, os sau alamă, fiind folosite la jocuri. Prima fisă de cont cu valoare numismatică, sau *jetonul*, a apărut înainte de anul 1200 în Franța și Italia. Din acel moment, monetarul care bătea în mod obișnuit monedele, fabrica și jetoanele din alamă. La început au fost „mute”, neavând nimic inscripționat pe flanel lor, apartenența la o țară, un oraș sau o persoană fiind făcută pe baza blazonului aflat pe fața fisei.

Fisele de cont, jetoanele încep să fie utilizate în Europa pe scară largă din secolul al XIV-lea. Acum vor fi introduse în uz și în Germania, așadar mult mai târziu decât în alte țări din Europa Occidentală, cum ar fi de pildă Franța, Italia

---

tătarilor din Crimeea către teritoriile otomane, ducând la depopularea gravă a peninsulei, încheiat cu pacea de la Paris.

⁷⁵ Conflict dintre Imperiul Otoman și țările din sud-estul Europei sub conducerea Rusiei, terminat cu pacea de la Berlin.

⁷⁶ Despre cele românești mai generos, vezi SCHÄFFER 2003; SCHÄFFER 2012, iar despre cele străine, vezi VELTER 2005, p. 76-77.

⁷⁷ BERT VAN BEEK, *Perspectives in Numismatics – Jetons: Their Use and History*, www.ece.iit.edu/prh/coins/PiN/juh.html, capitolul *The first jetons*.

sau Țările de Jos. Din secolul al XV-lea începe confecționarea jetoanelor și la Nürnberg. Cu toată această întârziere, jetoanele germane vor cunoaște cea mai mare înflorire și răspândire, în special cele fabricate la Nürnberg.

Marea majoritate a fiselor germane era formată din imitații după monede cunoscute, sau după jetoane franceze și olandeze. Pentru a evita pericolul unui scandal al falsurilor și pentru a păstra relațiile bune cu Franța și Olanda, fiecare jeton de Nürnberg – denumit „*Rechenpfennig*”, respectiv producție, batere, emisiune de fisă de calcul – obligatoriu trebuia să poarte inscripția „*Rechenpfennig*” – pfennig de cont. Obiceiul a fost menținut mult timp după anul 1800, moment din care jetoanele au devenit simple fise de joc. Jetoanele de Nürnberg nu au fost produse niciodată la comanda oficialităților, ci au fost „emisiuni” independente, ale diferitelor Case, Societăți, Asociații, Întreprinderi particulare⁷⁸. O caracteristică a jetoanelor germane, în comparație cu cele franceze, sau italiene este folosirea unor metale mai ieftine pentru confecționarea lor – alamă în loc de bronz, billon în loc de argint. De asemenea, dimensiunea jetoanelor germane este mai mică. Din aceste motive reprezentările iconografice de pe aceste fise sunt mult mai schematice, mai neîndemânatic.

Toate cele 26 de jetoane catalogate de noi drept emisiuni de Nürnberg, au toate inscripționate pe ele legenda „*Rechenpfennig*”, mai mult sau mai puțin prescurtată. Inscripția poate fi poziționată în legenda de pe avers, de pe revers, sau în exergă, pe una din cele două fețe.

Legenda de pe avers are de obicei înscris numele meșterului gravor (monetar), al locului de batere, precum și inscripția „*Rechenpfennig*”, toate în varii ortografii și prescurtări.

Legenda de pe revers a acestor jetoane conține în mod curent o deviză.

La finele secolului al XVIII-lea și pe tot parcursul celui următor, al XIX – lea, a fost foarte la modă deviza: PLUS ULTRA „Dincolo de mai mult”.

Acesta era (și încă este) mottoul, deviza națională a Spaniei, care apărea înscrisă și pe monedele de 8 reali. Cum în secolele XVI – XIX, aceștia au reprezentat un standard monetar mondial, deviza s-a dovedit a fi o legendă demnă de împrumutat pentru jetoane. În cazul în care fisa de cont era o imitație executată după un jeton sau o monedă franceză (mai ales așa numitele „jetoane Ludovic”), atunci pe avers apărea legenda exemplarului original (de obicei cu numele și titulatura emitentului), iar pe revers o deviză, inscripția „*Rechenpfennig*”, precum și numele gravorului:

Av. LUD XV . D . G . – FR . ET . N . REX .

Rv. EX – LILIO LILIA . / RE – PF (Crinii nasc din crini)

În exergă: I. W., (inițialele gravorului Iohann Weidinger).

Jetoanele descoperite în Dobrogea au fost executate în intervalul dintre secolele XVI – XIX, de către o serie de mari meșteri gravori din Nürnberg: Hans Krauwinkel II 1586-1635, Hans III Schultes 1608-1612, Wolff Lauffer II 1612-1651, Wolff Lauffer III (fiul lui Wolff II) 1650-1670, Cornelius Lauffer 1637-1688, Lazarus Gottlieb Lauffer 1663-1709, Iohann Weidinger 1670-1727, Johann Friedrich Weidinger 1710-1765, Iohann Iacob Dietzel 1711-1740, Iohann Adam

⁷⁸ BERT VAN BEEK, *Perspectives in Numismatics – Jetons: Their Use and History*, capitolul *The “Rechenpfennige” of Nürnberg*.

Dietzel 1746-1762/68, Michael Leichkauf 1724-1768, Cristoph Sigmund Annert 1734-1754/68, Johann Albert Dorn 1732-1783, Albrecht Hoger 1735-1789, Johann Conrad Kuntsmann 1780, Ernst Ludwig Sigmund Lauer, gravor 1791-1853. Meșterii gravori monetari din Nürnberg au fost extrem de pricepuți și vestiți, au întemeiat adevărate dinastii de gravori. Casa Lauer de exemplu, funcționează până în zilele noastre, e adevărat reprofilată pe insigne, fise de joc, brelocuri.

În lipsa unor emisiuni specifice, prin valoarea lor de bani virtuali, jetoanele au completat circulația monetară mărunță, cotidiană.

Încheiem demersul nostru de a aduce la lumină noile descoperiri din colecțiile MINAC fiind convinși că în acest moment există un tablou variat și veridic al fenomenului monetar medieval și modern din provincia danubiano-pontică ce servește în bune condiții istoriei economice a Dobrogei.

CATALOG

ADAMCLISI

Polonia – Sigismund III

Av. SINDPRODXENIXIDI
Rv. XIII X/O-Z-O-Z /GROSANG/
TR° DOEI3/9N-P0

1. AE Triplu gros → 2,78 g, 22 mm
HC.I, tip general, p.79, nr.793
Fals argintat. Inv. 77354.

ADÂNCATA

Imperiul Otoman-Murad III

2. AR Dirhem → 3,50 g, 22x20 mm,
NP tip general, nr. 285-289, 291-292,
294, Erzurum? ?.
Inv. 59070.

BĂRĂGANU

Serbia – Ștefan Dușan

Av. STΘFΛ -...MΡAT
Rv. IC - XC

3. AR Dinar → 1,23 g, 19 mm,
1347-55.

Col. privată

Av. STΘFANVS - IHPBRTOR

Rv. IC - XC

4. AR Dinar ↑ 1,02 g, 17,5 mm,
1347 – 55.

Col. privată

Av... IPAT - PORSTFA

Rv. IC - XC

5. AR Dinar ↘ 1,01 g, 19 mm,
1347-55.

Col. privată

CAPIDAVA

Imperiul Romano-German-Nürnberg Imitație orientală

Av. tugra imaginară c·l·i· și c·p·e·
Rv. 2 stele cu cinci colțuri înscrise
una în cealaltă, 5 semilune c·l·i· și
c·p·e

6. AE Jeton ↓↑ 1,29 g, 22 mm, p.
Inv. 56085

CIOCÂRLIA

Imperiul Otoman - Selim I

7. AE Akçe ← 0,49 g, 10,5x9,5mm
SS II, Av. A; Rv. I, ?.
Inv. 79863.

Av. ... bin/han...

Rv. azze nasruhu/duri...

8. AR 0,17 g, 10,5 mm, r.

F.n.

COBADIN

Lituania

Sigismund II August

Av. SIGIS AVG REX PO MAG DVX L

Rv. MONETA MAGNI DVCAT LITVA

-1565-

9. AE 1/2 gros, ← 0,97 g, 19,5 mm

Gumowski 606, Vilna, 1565.

Col. privată

Ungaria-Mathias II

10. AR Dinar ↑ 0,56 g, 14 mm.

Unger I, 230, Kremmitz, 1618.

Col. privată

CONSTANȚA

Ducatul Prusiei (fief polonez)

Albrecht de Brandenburg (1525-1568)

Av. ×IVSTVS×ET×FIDE×VIVIT 1596×

scutul Prusiei

Rv. Semn de monetar,

ALBER×D×G×MAR×BRAN×DVX×PV

11. AE Gros ↑ 1,86 g, 22 mm, fals.

Neumann 46, Kopicki 3793, E&S,

M&C, p. 380-381.

Inv. 62719

Imperiul Romano-German Goslar

12. AE Pfenning ↑ 2,22 g, 20 mm.

SWC, p. 355, 1745, HCRF

[Heinrich Christoph Rodolf Friese
Meşter 1734-1764]

Inv. 62720.

Imperiul Otoman - Murad III

13. AE Mangîr ↓↑ 8,64 g, 19 mm,

NK p. 420, nr. 09-12, Misir, f.a.

Inv. 40282.

CUMPĂNA

La 200 m de postul de control, pe

dreapta șoselei

Polonia - Sigismund III

Av. SIGISM·III·D·G· - REX·PONDL·

Rv. III/GROS·ARG·/TRIP·REG·/POLONI

x93x

14. AR Triplu gros, ↑ 2,14 g, 20,5 mm, p.

HCI, p. 89, nr. 889; Gumowski 1012

Marienburg, 1593

Inv. 76612

Imperiul Otoman-Mehmed III

Av. Inscriptia circulară:

Sultan Mehmed bin Murad han

Rv. Azze nasrühü/duri be/

Kostantiniye/1012

15. AR Akçe ↑ 0,24 g, 9,5 mm.

NP 340, Kostantiniye, 1003H.

Inv. 81044.

16. AR Akçe → 0,29 g, 12,5x10,5 mm.

NP 340, Edirne, 1003H.

Inv. 81043.

DOBROMIR- Valea Țapului

Imperiul Otoman - Suleyman I

Av. Sultan/Suleyman/ sah bin/

Selim/[han]

Rv. Incus

17. AR ↑ Akçe, 0,16g, 10,5 mm

Srecković III, p. 37, AV. E8, 1540-1555

Inv. 83319

Ibrahim

Av. ....Ibrahim bin .....

Rv. ....duri Misir /

1049H

18. AR ↑ Para, 0,59 g, 12,5x14 mm

NP tip. 440, dar var. pt. Para
Inv. 83320

Suleyman II

19. AE → Mangîr, 1,41 g, 19,8 mm
NP 471, Konstantiniye, 1099H.
Inv. 83305.

20. AE ↑ Mangîr, 1,68 g, 19,5 mm
NP 471, Konstantiniye, 1099H.
Inv. 83306.

Ahmed III

21. AR → Para, 0,46 g, 14 mm, p.,
NP 523, Konstantiniye, 1115H
Inv. 83180.

EFORIE SUD

Imperiul Otoman – Ibrahim

Av. Duriba/fi...

Rv. Ornament....

22. AE Mangîr ↑↓ 2,35 g, 15x13 mm,
NK p. 472, Kostantiniye, 1054H
Inv. 59789.

GURA DOBROGEI

Bayazid II

23. AR Akçe, 0,68 g, 11x9,5 mm.
NP, 105, Üsküp, 882 H
Col. privată

HÂRŞOVA

Ragusa

24. AR Triplu groş ↗ 1,44 g, 20 mm, p.,
tortiță.
Reșetar, p. 200, nr.294, var.2,
Dubrovnik, 1629.
Col. A.Crăciun. Inv. 40251.

Elbing-Gustav Adolf

Av. GVS : ADO ...

monogramă

Rv. SOLIDVS : ELBING

armele orașului

25. AE ↓ Solidus, 0,47 g, 17 mm,
Inv. 83609.

Imperiul Romano-German-Nürnberg

Av. *HANS KRAVWINCKELIN
NVRENB

Coroane alternând cu flori de crin
(3/3), în centru o roșă cu 5 petale

Rv. ...BLEIBT·EWIGXAT

Scut trilobat, în centru glob cruciger.

26. AE Jeton ? 1,58 g, 24,5 mm.
Hans Krauwinkel, 1586-1635.
Col. A.Crăciun. Inv. 34720.

Av. REICH

Cruce cu brațe terminate cu flori de
crin; în cantoane litera V

Rv. WOLF LAVFER· RECH·

Scut trilobat, în centru glob cruciger

27. AE Jeton ?, 0,46 g, 21 mm, dublu p.,
Wolf Laufer II, 1612-1651.
Col. A.Crăciun. Inv. 34721.

Cataro

Av. STRIFON...CATARENS

Rv. ·SMARCVS· ·VENETVS·
(litere gotice)

28. AE ↑ 1,28 g, 19,5 mm

CNI VI, p. 340, nr. 17, imitație din
aramă după *grosso di nuovo stile*
(AR).

Inv. 61849.

Hanatul Crimeii – Devlet Giray

29. AR ↓ 0,99 g, 18x16,5 mm.
Bahcesaray, 1111H.
Col. A. Crăciun. Inv. 34432.

Afganistan-Dost Muhammad (domnia a II-a)

30. AR Rupia ↑ 9,23 g, 22,5 mm.
Craig² 882, emisiune anonimă,
Kabul, 1278H.
Col. A.Crăciun Inv. 40505.

Hanatul de Khiva Sayyid Muhammad Khan (1272-1282H) sau Sayyid Muhammad Rahim (1282-1289 H)

31. AE Fulus, ↓ 2,82 g, 19 mm,
SWC(1999), p.1129, Horezm. f.a.
Col. A.Crăciun. Inv. 34727.

**Imperiul Otoman
Emir Suleyman**

- Av. Tugra
Rv. .../Hüllide mülkühü/806
32. AE Mangîr ↑ 1,46 g., 14,5 mm.
NK, p. 88, 806 H.
Col. A.Crăciun. Inv. 34775.

Murad II

- Av. ♀ * | *
Rv. duribe/Edirne
33. AE Mangîr, 1,86 g, 15 mm.
NK p. 109-110, tip V, 39-48
Inv. 83615.

Mehmed II

- Av. Sultan/Mehmed bin Murad.
Rv. ... 857/duribe Edirne
34. Mangîr ↑ 2,36 g, 14 mm.
NK p. 138, tip II, Edirne, 857H.
Col. A.Crăciun. Inv. 34776.

Av. Mehmed bin/ Murad cerc perlat
Rv. Hullide mülkühü / duribe Edirne
35. AE Mangîr , 1,50 g, 13 mm.
NK p. 140-141, tip IV, nr. 24-30
Inv. 83616.

Murad III

36. AR Dirhem ↓ 3,32 g, 20x19 mm.
JS, 1217-1223, Erzurum, 982H.
Inv. 40628.

37. AR Dirhem, ↑ 2,81 g., 19x18 mm,
argintată.
JS 1214, Canca, 982H; NP prototip
aur.
Col. A.Crăciun. Inv. 34431.

Murad IV

38. AR Onluk, → 1,88 g., 14x13 mm.
NP 414; JS 1692-1693,
Kostantiniye, 1032 H.
Col. A.Crăciun, Inv. 14815.

Mehmed IV (?)

39. AR Para, 0,52 g., 15,5x13 mm.
NP 458, Misir, 1058H.
Inv. 69953.

Suleyman II

- Av. Tugra
Rv.... Misir
40. Para → 0,39 g, 15,5 mm, p.
dublă batere Rv. Inedită.
F.n.

41. AE Mangîr ↓ 1,46 g, 19 mm,
NK 471, Kostantiniye, 1099H
Inv. 83619.

Ahmed III

42. AV. Kebir eşrefi, ↑ 3,40g, 22 mm,
flan crăpat,
NP 508, Kostantiniye, 115H.
Inv. 6156.

43. AE Para ↑ 0,51 g, 15 mm, p.
NP 523, Kostantiniye, 1115H.
Inv. 69951.

Mahmud I

44. AR Para ↑ 0,48 g, 16 mm, p.
NP 580, Kostantiniye, 1143H.
Inv. 83614.

45. Para ↑ 0,46 g, 16,5 mm, p.
NP 578, Kostantiniye, 1143H.
Inv. 69952.

46. Para ↑ 0,44 g, 15,5 mm, p.
NP 578, Kostantiniye, 1143H.
Inv. 69950.

Mustafa III

47. AR Para ↑ 0,38 g, 15 mm,
NP 643, Misir, 1171H.
Inv. 83613.

Abdulhamid I

48. AR Para ↑ 0,33 g, 15,5 mm,
NP 681, Kostantiniye, 1187H.
Inv. 83617.
49. AR Para 0,22 g, 16 mm, r.
NP 683, Misir, 1187H.
Inv. 83618.

Selim III

50. AR Para 0,11g, ? mm, r.
NP 717, Misir, 1203H.
f.n.

HISTRIA – Gară**Imperiul Otoman - Selim I**

- Av. Sultan/şah Selim/[bin]Bayazid han
Rv. Azze nasrühü/duribe fi/
Kostantiniye/Sene 918
51. AR Akçe → 0,68 g, 10,5 mm.
NP 136, Kostantininiye, 918H.
Inv. 67248.

Suleyman I

- Av. Sultan/Suleyman.....
Rv. ....../duribe/Novar/926.
52. AR Akçe ↓ 0,42 g, 10,5 mm.
NP tip general, Novar, 926H.
Inv. 67249.

Mehmed IV

53. AR Para ↯ 0,55 g, 14 mm.
NP 458, Misir, 1058H.
Inv. 67250.

ION CORVIN**Imperiul Otoman - Suleyman II**

54. AE Mangîr, ↯ 1,07 g, 18 mm, p.

- NP 471, Kostantiniye, 1099H.
Inv. 67089.

ISACCEA**Polonia - Sigismund III**

- Av. SIGISMVNDVS·III·D·G REX POL
·MDL·
Rv. GROSSVS·REGNI·-·POLONIAE
1604
55. AR Gros ↑ 1,40 g, 21 mm.
HC I, p. 126, nr. 1201; Gumowski
936 var., Cracovia, 1604.
Inv. 56736.

Avignon - Flavius Chigi

- Av. FLAVIVS·CAR·GHISIVS·LE·AV
Rv. PAX·ORIETVR·EX·MONTIBVS 166?
56. AR Luigin ↓ 1,77 g, 19,5 mm, p.
SWC p. 1246, 166 ?(1660-1667).
Inv. 51238.

Imperiul Otoman - Bayazid II

57. AR Akçe → 0,77 g, 11,5x10mm.
NP 105, Edirne, 886H.
Inv. 77356.
- Av.....
Rv. Ornament
58. AE Mangîr, 2,79 g, 16 mm.
NK, p. 235,?.
Inv. 40310.

Suleyman I

- Av. Sultan/Suleyman....../duribe...
Rv. Panteră spre dreapta
59. AE Mangîr, → 3,31 g, 15 mm.
NK p. 310, nr.31-33, Dimaşk.
Inv. 40305.

Murad III

- Av....Murad bin...
Rv. Circular: Canca
60. AR Dirhem ↑↓ 3,28 g, 23,5x21mm
NP inedit, Canca, ?.
Inv. 51247.

Selim III

61. AR Para ◀ 0,30 g, 14,5 mm, p.
NP 717, Misir, 1203H(1).
Inv. 51246.

IZVOARELE (CT)

Rusia - Ana Ivanovna

62. AE Denga ↗ 5,88 g, 26 mm.
SWC, p.938, Moscova
(St. Petersburg), 1736
Inv. 65528.

Hoarda de Aur

63. AE ↕, 0,96 g, 17 mm.
Tip rozetă, jumătatea sec. XIV
Inv. 81111.

Imperiul Otoman - Mehmed III

64. AR Akçe ◀ 0,31 g, 10,5 mm
NP 340, Kostantiniye, 1003H
Inv. 77357.

Ahmed II

- Av. Sultan/Ahmed...
Rv. .../be Misir....
65. AR Para 0,65 g, 15,5 mm.
NP 478, Misir, ?
Inv. 77358.

LAZU

Imperiul Otoman – Suleyman I

- Av. Ornament
Rv. .../Nasruhü duri(be)/
Kostantiniye/[sene]/ [933H]
66. AE → Mangîr, 2,44 g, 14,5 mm,
NK 369, nr. 40-43, Kostantiniye,
[933H]
Inv. 83628.

LIMANU și împrejurmi

Polonia-Sigismund III

- Av. SIGIS3DG REXPMDL
Rv. MON N...EG·POLO

67. AR 1 ½ groș ↓ 0,87 g, 19 mm, p.
Gumowski 959-974,?, 16...
Inv. 81114.

Imperiul Otoman-Bayazid II

68. AR Akçe ⚡ 0,73 g, 11 mm
NP 105, ?.
Inv. 81115

MANGALIA

Imperiul Otoman – Selim III

69. AV ↗ ½ zeri mahbub, 1,11g, 16,5mm.
NP 698, Istâmbol, 1203 H
Inv. 6120.

MEDGIDIA

Sultanatul de Rum - Kaykhusrow III

70. AE, Fels ↘ 1,72 g, 21,5x17 mm
Sivas ? 677H.
[www.zeno.ru/showphoto.php?](http://www.zeno.ru/showphoto.php?photo=41725)
photo=41725
Inv. 31614.

MOVILIȚA

Polonia – Sigismund III

71. AR 1 ½ groș?, 0,50 g, 17 mm, p.,
fals argintat.
HC,I, p. 139, nr. 1315, 1622.
Inv. 80967.

72. AR Ternar 1,09 g, 17x15 mm, fals?
HC, I, tip general, p. 150, nr. 1405
Inv. 80963.

Imperiul Otoman - Selim I

- Av.Sultan/Selim/Şah/bin/Bayazid han
Rv.....duri/be/Bursa/918 sene
73. AR Akçe ↓ 0,64 g, 12,5x11,5mm, p.
NP, tip 142; SS, II, p.145, Av.A, Rv.
Ia, Bursa, 918H.
Inv. 80951.

- Av. Sultan Şah/Selim/bin/Bayazid han

Rv. Nasrühü/Azze duri/be/Novar/...

74. AR Akçe, ♣ 0,70g, 11 mm.

SS II, p. 154, Av.Ca, Rv.II, Novar,
918H.

Inv. 80954.

Suleyman I

Av. Sultan/Suleyman/bin Şah/Selim /Şah

Rv. Nasrühü/be/Azze duri/Novar/...

75. AR Akçe ↑ 0,68 g, 12,5x11,5 mm.

SS, III, Av.A.(inedit); Rv.I, Novar.
926H.

Inv. 80955

Av. Sultan/Suleyman/...

Rv. ....duribe/Kra.../sene/...6

76. AR Akçe → 0,53 g, 12x11 mm.

NP tip general, Kratoa, [92]6H.

Inv. 80961

Suleyman I sau Selim II

77. AR Akçe ← 0,68 g, 11,5 mm.

NP tip general, Novar, ?.

Inv. 80960.

Murad IV

78. AR Akçe ↑ 0,34 g, 10 mm.

NP 423, Kostantiniye, 1032H.

Inv. 80952.

79. AR Akçe ← 0,26 g, 11 mm.

NP 423, Kostantiniye, 1032H.

Inv. 80953.

Mehmed IV

80. AR Para ♠ 0,77 g, 15 mm.

NP 458, Misir, 1058H.

Inv. 80956.

81. AR Para ↑ 0,35 g., 13 mm, p.,r.

NP 458, Misir, 1058H.

Inv. 80966.

Ahmed II

82. AR Para ↗ 0,60 g, 15 mm.

NP 478, Misir,?.

Inv. 80957.

Mahmud I

83. AR Para ← 0,44 g, 16 mm, p.

NP 580, Misir, 1143H.

Inv. 80965.

NIFON

Moldova –Petru I Muşat

Av. +SIMPETRIŞ...

Rv. ...IENSI...

84. AR Groş ↗ 0,60 g, 18 mm

MBR p. 49, 5 flori de crin ?

Inv. 78579.

NUFĂRU

Imperiul Otoman - Suleyman I

Av. Sultan/Şah/Suleyman/Şah/bin Selim

Rv. Azze nasrühü/duribe/Edirne/
sene/926

85. AR Akçe ↓ 0,50 g, 11 mm,dublă

frapă Rv

NP 203 var.; SS III p. 76,Av.C2;

Rv.II_x, Edirne, 926H, (1520-1540).

Col.privată.

Murad IV?

86. AR Akçe ↓ 0,17 g, 11x9,5 mm

NP tip 423, ?, ?

Inv. 81045.

OLTINA – SATU NOU

a) La marginea lacului

Imperiul Otoman - Murad IV

87. AR Onluk → 2,06 g, 16x14,5 mm.

NP 414, ?.

Inv. 68896.

Mehmed IV

88. AR Para ↑ 0,63 g, 13 mm.

NP 458, Misir, 1058H.

Inv. 68898.

Ahmed III

89. AR Para ← 0,57 g, 14 mm, p.

NP 523, Kostantiniye, 1115H.
Inv. 68895.

90. AR Para ?, 0,15 g, 14 mm, p.
NP tip general sec. XVIII, Misir, ?.
Inv. 68897.

b) Între cele două localități au fost găsite 3 monede tătarești din argint, probabil un fragment de tezaur monetar

Hoarda de Aur-Uzbek

91. AR ↑ 0,92 g, 17 mm,
contramarcă
Qyrym.
Inv. 68899

92. AR ↓ 0,84 g, 16 x 14 mm,
Qyrym.
Inv. 68900

Djanibek

93. AR ↓ 1,07 g, 16 mm,
Inv. 68901.

OSTROV (CT)

Imperiul Otoman - Murad III

94. AR Dirhem ↘ 3,64 g, 20 mm, p.
NP 292, Musul, ... ?
Col. S. Gionea. Inv. 49498.

PANTELIMONU DE SUS

Murad III

- Av. Sultan/Murad bin/Selim/Han
Rv. Azze nasrühü/duri be/
Kostantiniye...
95. AR Akçe 0,21 g, 10 mm,
NP 299, Kostantiniye, [982] H
F.n.

PECINEAGA (CT)

Imperiul Otoman

- Av. Circular...Kostantiniye; în centru,
într-un cerc stea cu opt raze.
Rv. Ornament
96. AE Mangîr, 1,42 g, 16x13 mm.
Inv. 31887.

Afganistan

97. AE ↓ 11,34 g, 24x22,5 mm
SWC(1985), p. 32-34, em. anonimă,
1228-1259H
Inv. 1088.

PLOPU

Imperiul Otoman - Selim I

- Av.....Selim Şah/Bayazid han/bin
Rv....nasrühü duri/Azze/Kostantiniye/...
98. AR Akçe ↓ 0,78 g, 10x8,5 mm.
NP 136, var.; SS II, p.161 Av.E^xb,
Rv.IV, Kostantiniye, 918H.
Inv. 65518.

PLOPENI

1 km N de localitate

Imperiul Otoman – Mehmed IV

99. AR Para, ↘ 0,69 g, 16 mm.
NP 458, Misir, 1058H.
Inv. 83297.

RAHMANU

Imperiul Otoman - Murad III

- Av. Sultan/Selim....
Rv. .../be/sene/982
100. AR Akçe ?, 0,65 g, 12x11 mm,
dublă frapă Av. (Selim II),
surfrapare Rv (982H)
NP tip general; ??, 982H.
Col.privată.

Mustafa II

101. AR Para, ↑ 0,54 g, 15,5 mm.

Col.privată.

RÂNDUNICA –CATALOI

Imperiul Otoman - Abdulhamid I

102. AR Para ↑ 0,40 g., 15 mm
NP 681, Kostantiniye, 1187H(1).
Inv. 69659.

SIBIOARA

Imperiul Otoman – Murad III

103. AV. Altîn ↓ 3,38 g, 21mm.
NP 274, Misir, 982H.
Col. Privată.

SLAVA RUSĂ

Bulgaria-Ivan Ștefan

104. AE ↑ 1,20g, 21x18 mm.
Radushev, Zhekov, 1999, 131, 1.12.2
Târnovo, 1330-1331.
Inv. 83582.

TARIVERDE

Mahmud I

105. AR Guruș ↗ 23,01g, 39 mm.
MP 573, Kostantiniye, 1143 H.
Col. privată.

TOPOLOG

Imperiul Otoman - Mehmed III

106. AR Akçe ↑ 0,32 g, 11 mm.
NP 340, Kostantiniye, 1003H.
Inv. 77350.

Murad IV

107. AR Akçe ↗ 0,26 g, 10 mm.
NP 423, Belgrad, 1032H.
Inv. 77351.

TUFANI

Țara Românească-Mihnea III

Av.+IOMICHAEL·RAD·D·GVL·TR·PR

16-58

Rv.+SIDEVS·NOBISCVM·OVISCON·NO

108. AE Shilling, ↓ 0,43 g, 16 mm.
MBR p. 33, nr. 274, 1658.
Inv. 68913

Imperiul Otoman –Ibrahim

- Av. Duribe/fi/Kostantiniye/[1054]
Rv. Ornament geometric
109. AE Mangîr ↑↓ 2,8 g, 15,5x14,5
mm, t.
NK p. 472, Kostantiniye, 1054H.
Inv. 68914.

Mehmed IV

110. AR Para ← 0,65 g, 16,5 mm.
NP 458, Misir, 1058H.
Inv. 79862.

Suleyman II

111. AE Mangîr ↗ 1,20 g, 19 mm, p.
NP 471, Kostantiniye, 1099H.
Inv. 65335.

Punctul Borungea

- Av. Rozetă cu 7 petale IOHANN·
CONRAD·KVNSTMANN
Răsărit de soare, 4 stele, semilună.
Rv. PLV-S-VLTRA
Corabie cu 3 catarge spre stânga
În exergă E·S·L
112. AE jeton ↖ 1,08 g, 19 mm, p.
Inv. 83324.

Av. Răsărit de soare, 4 stele,
semilună.

Rv. PLUS-VLTRA

Corabie cu 3 catarge spre stânga

113. AE ← jeton 0,29 g, 13 mm,
Inv. 83268

Rusia-Elisabeta Petrova

114. AE ↑ Denga, 7,60 g, 25 mm,
SWC 1748
Inv. 83266.

Franța – Ludovic XIV

115. AR ↓ 1/12 ecu, 0,93 g, 20 mm, r.
SWC p. 234-236, 1658.
Inv. 83313.

Imperiul Otoman – Suleyman I

Av. Sultan/Suleyman şah/bin...
Rv. ....

116. AR ↑ Akçe 0,69 g, 12 mm
SS III, p. 35, Av. tip A,
Novabîrda, 92[6]H (1520-1540)
Inv. 83265.

Murad III

Av. Azze/ nasrühü duri/Kostantiniye/
[sene 988]

Rv. Ornament geometric.

117. AE Mangîr ↑↓ 3,07 g, 13x12 mm.
NK p. 423-424, nr. 15-19,
Kostantiniye, 988H.
Inv. 83177.

Murad III (IV)

Av. Sultan Murad.....han...

Rv. Incus

118. AR Akçe 0,23 g, 12 mm
NP tip general.
Inv. 83309.

Murad III (IV)

Av. .../Murad bin/.....han

Rv. Ilizibil.

119. AR Akçe 0,12 g, 9 mm
NP tip general.
Inv. 83311.

Ahmed I

Av. Ahmed

Rv. Ilizibil.

120. AR Akçe (?) 0,40 g, 14x13mm
NP tip general.
Inv. 83264.

Suleyman II

NP 471, Kostantiniye, 1099H.

121. AE Mangîr ♠ 1,97 g, 19 mm
Inv. 83258.

122. AE Mangîr ♠ 1,92 g, 19 mm
Inv. 83259.

123. AE Mangîr ♠ 1,68 g, 19 mm
Inv. 83260.

124. AE Mangîr ↑ 1,50 g, 19 mm
Inv. 83332.

125. AE Mangîr → 1,05 g, 19,5 mm, p.
Inv. 83333.

126. AE Mangîr → 0,90 g, 18,5 mm, p.
Inv. 83312.

127. AE Mangîr → 0,85 g, 19 mm, r.
Inv. 83265.

Punctul de la 1 km E de Boruncea

Av. Rozetă cu petale, GOTTES·REICH·
ELEIBT·EWIG

glob cruciger în scut trilobat.

Rv. Rozetă cu 7 petale CORNELIVS·
LAVFERS·RECHN·SPILE

Soare la răsărit, semilună, 4 stele.

128. AE Jeton ↑ 1,16 g, 23 mm, p.
Inv. 83276.

Imperiul Otoman - Ibrahim

129. AR Akçe ♠ 0,29 g, 11mm
NP 440; SS VI, 91, nr. 01,
Kostantiniye, 1049H.
Inv. 83277.

Suleyman II

NP 471, Kostantiniye, 1099H.

130. AE ↓ Mangîr, 1,94 g, 19 mm,
Inv. 83280.

131. AE ♠ Mangîr, 1,74 g, 19 mm,
Argintată ?
Inv. 83278.

Inv. 83281.

133. AE ♠ Mangîr, 1,58g, 19 mm,
Inv. 83284

134. AE ♠ Mangîr, 1,48 g, 19,5 mm, p.
Argintată ?
Inv. 83279.

135. AE ↑ Mangîr, 1,28g, 19 mm,
Inv. 83283.

136. AE ↗ Mangîr, 1,24g, 19,5 mm, p.
Inv. 83282.

TURCOAIA

Imperiul Otoman-Suleyman II

137. AE Mangîr ↑ 0,87 g, 19 mm.
NP 471, Kostantiniye, 1099H.
Inv. 79865.

138. AE Mangîr, ↗ 1,72 g, 19 mm.
NP 472, Saray, 1100H.
Inv. 79864.

VÂLCELE

Sudul localităţii, pe un deal

Imperiul Otoman – Selim I

Av. ilizibil

Rv. Ornament

139. AE ↑↓ Mangîr, 2,74 g, 15 mm.
NK p. 270-271, nr. 24-36,
Kostantiniye, 923H.
Inv. 83399.

Suleyman II

140. AE ♠ Mangîr, 2,02 g, 10,5 mm,
NP 471, Kostantiniye, 1099H.
Inv. 83173.

Punctul Hoşcadîn

Av. Rozetă 7 petale

IOH·ALBRECHT·DORN·RECH·PF
răsărit de soare, semilună, 4 stele.

Rv. DVRCH·MV.....VND·KUNST
corabie cu 3 catarge spre stânga
în exergă R·LAD·PF

141. AE Jeton → 0,88g, 18,5 mm, p.
Inv. 83295.

Av. :WOLFF·LAVER·RECHEN·
PFENIGM

Glob cruciger în scut trilobat

Rv. ·GOTTES·SEGEN·MACHT·REICH
Cruce cu braţe terminate cu flori
de crin, în cele 4 cantoane câte o
inimă surmontată de o coroană
deschisă (cu 3 fleuroane).

142. AE jeton ♠ 1,11 g, 21 mm,
Inv. 83365.

Imperiul Otoman-Suleyman I

Av. Sultan/sah/Suleyman
Sah/bin Selim

Rv. Azze nasrühü/durbe/
Novabîrda/sene/926.

143. AR Akçe → 0,71 g, 12 mm,
NP 203, SS III, p. 36, tip Av. Tip B,
Rv. tip IV ? (p.46), Novabîrda, 926H,
(1520-1540).
Inv. 83286.

Suleyman II

144. AE Mangîr ♠ 1,96 g, 19,5 mm.
NP 471, Kostantiniye, 1099H.
Inv. 83364.

Mustafa III

145. AE Para ↑ 0,44 g, 15,5 mm.
NP 639, Istâmbol, 1171H.
Inv. 83285.

VÂRTOP

Polonia - Ştefan Bathori

146. AR Triplu groş → 2,18 g, 21,5 mm
HC I, p. 74, nr. 763; Gumowski, 718,
Posnan, 1586, var. Rv. POLONI-86.
Inv. 67087.

NORDUL DOBROGEI

Polonia - Sigismund III

Av.+SIGIS·III·D·G·REX·POLONIAE

Rv.SOLIDVS·REGNI·POLO/2-5

147. AE Solidus ↓ 0,52 g, 16,5 mm

HC I, p.165, nr. 1566, Cracovia, 1625

Inv. 68891.

SUDUL DOBROGEI

Prusia Orientală

Georg Wilhelm de Brandenburg

148. AR ort ↑ 5,63 g, 31 mm,

fals argintat,

SWC p. 312, 1624

Inv. 68755.

DOBROGEA - PASSIM

Polonia – Ștefan Bathori

Av. STEPHNV·D - G·REX·POL·PRV

Rv. ·S·LADISLAVS - ·REX·1586·

N-B.

149. AV. Ducat ↑ 3,48g, 22,5 mm,

Gumowski 773, Baia Mare, 1586.

Inv. 6126.

Ungaria – Mathias Corvin

Av. ·S·LADISL - AVS·REX

Rv. + MATHIAS·D·G·R·VNGARIE·

150. AV. Ducat ↑ 3,52 g, 20 mm,

Unger 539, f.a.,

Inv. 6125.

Franța - Ludovic VIII sau Ludovic IX

Av+LVDOVICVS REX

Rv+TVRONVSCIVIS

151. AR. Dinar de Tours, ↓ 0,75g, 18mm

Tours, f.a.

Inv. 81035.

Serbia

Ștefan Uroș I Nemanja

Av.STEFAN-VROSVS/REX

Rv.IC-XC

152. AR.Gros ↓ 1,58 g, 19mm,

dublu perforată, aurită modern

Dimitrijevic, nr. 3; Ljubic IV, nr. 4,

Brskovo, f.a.(1282-1321).

Inv. 76498.

Ștefan Uroș IV Dușan

Av. STEFANVS·GRA·REX

Rv. IC-XC

153. AR. Dinar ← 0,99 g, 17 mm,

contramarcă Av.

Dimitrijevic, nr.20, Brskovo, f.a.

(1331-1346).

Inv. 77283.

Ștefan Uroș V

Av. СТЕ...Ц

Rv. TRE - P

154. AR. Dinar ↓ 0,64 g, 17 mm,

flan crăpat.

Dimitrijevic, nr.29, var.Brskovo,

Rudnik sau Novo Brdo, f.a.(1346-

1355).

Inv. 81112.

Moldova-Alexandru I

Av. MO...RDRI

Rv. W...MO...VIANSI

Я -

155. AR 1½ gros ← 1,18 g, 21,5 mm , p.

MBR, p. 60 nr. 378, tip III,

7 flori de crin.

Col. privată.

Toscana - Ferdinand II

156. AR. Luigino, ↓ 1,24 g, 20 mm.

CNI XI, p. 30 nr. 31, Livorno, 1662.

Inv. 56713.

Ragusa

157. AR. Grossetto ↑ 0,28 g, 16 mm, p.

Reșetar tip general ?

Inv. 40514.

158. AR. Grossetto ↘ 0,30g, 17x16mm, p.

- Reșetar tip general, 16-??
Inv. 40513.
159. AR Grossetto ↑ 0,37 g, 16 mm, p.
Reșetar tip general, 16 - ??
Inv. 40516.
160. AR Grossetto ↑ 0,39g, 15mm,
dublu p.
Reșetar tip general, 16 - ??.
Inv. 40515.
161. AR. Grossetto ↘ 0,49 g, 17 mm, p.
Reșetar, tip general, 16 - ??.
Inv. 53777.
162. AE. Grossetto ↓ 0,38 g, 17 mm, p.
Reșetar, p. 153, nr. 1689, grupa III,
var. 2, 16[5]7.
Inv. 31543.
163. AR Grossetto ↘ 0,60 g, 18 mm.
Reșetar, p. 170, nr. 1858, grupa V,
1683
Inv. 55465.
- Polonia**
Wladislav Jagiello - Wladislav
Varnensis
164. AR Dinar ↘ 0,31 g, 12,5 mm,
S.Kubiak, p.100, gr. C, tip I/27,
pl XVI/101; HC, I, p.17, nr.172,
Cracovia, f.a.(1386-1444)
Inv. 61747.
- Sigismund I**
165. AR ½ groș, ↘ 0,82 g, 17 mm, p.,
fals argintat tip HC, I, p.21, nr.219, ?
F.n.
- Sigismund III**
166. Bill. Solidus ↑ 0,93 g, 19 mm, r.
HC, I, p. 87, nr. 871, Marienburg,
1592.
Inv. 62121.
167. AR. Ort, ↘ 6,14 g, 29 mm,
HC,I, p. 153, nr. 1420, var.
Av.LI:RVS:PR·M, Cracovia, 1621.
Inv. 59932.
168. AR 1½ groș → 0,88 g, 19 mm, fals
aramă argintată.
HC, I, p. 157, nr. 1457, Cracovia,
16-22.
Inv. 61748.
169. Bill. Solidus ↖ 0,42 g, 16 mm.
HCI, p. 167, nr. 1531, Cracovia, 1626.
F.n.
- Av. ....SITB...SIDVOL
Rv. III/GROSARG/CRIPBN/ΛONO
170. AE Triplu groș ↓ 1,80 g., 20 mm,
fals aramă tip HC,I, p. 79, nr. 793.
Col. M. Alexandrescu. Inv. 54266.
- Av. SI...D·XP·ID·I
Rv. ·III·/A·Y·AZC·I·I·*/o·E·I·C·I·S·A·I·o·A·D·I·. . .
171. AR Triplu groș, ↑ 1,77 g, 20,5mm,
fals tip HC,I, p. 79, nr. 793.
Inv. 62126.
- Av. SNVGINTEOGM. . . GOIVSB
Rv. SIGTIG·o/A·o·I·B·Y·S·I·C·I·B·S
172. AE Groș ↑ 0,96 g., 20 mm, p.
fals de aramă, tip HC I,
p. 108, nr. 1057.
Inv. 69657.
- Ioan Casimir**
173. AR 6 groși, ↑ 2,98 g, 25 mm,
argintată,
HCI, p. 295, nr. 2183, var.,
Cracovia, 1661.
Inv. 39796.
174. AR 1½ groș ↓ 0,76 g, 18,8 mm,
HC,I, p. 297, nr. 2197;
Gumowski 1657, Cracovia, 1661.
Inv. 62123.
175. AR 1½ groș ↘ 0,81 g, 18,5 mm,

HCI, p. 301, nr. 2224, var;
Gumowski 1660, Cracovia, 1662.
Inv. 62122.

176. AR Solidus ← 1,06 g, 15 mm
HC,I, p. 305, nr. 2259, Cracovia,
1664.
Inv. 56127.

Lituania-Sigismund II August

177. AR ½ groș ↖ 1,06 g, 19 mm,
margine ruptă, argintată.
HC,I, p. 44, nr. 515; Gumowski
598, var. Av. DVX*L* Vilna, 1561.
Inv. 62084.

Sigismund III

178. AR Solidus ↑ 0,46 g, 16 mm
HC,I, p. 163, nr. 1502, Vilna, 1624.
Inv. 61749.

179. AR Solidus ↑ 0,56g, 16mm,
argintată
HC,I, p. 171, nr. 1564; Gumowski
1305, var. an, Vilna, 1627
Inv. 66602.

Ioan Casimir

180. AE Solidus ↑ 1,35 g, 16 mm.
HC,I, p. 310, nr. 2303, Vilna, 1666
Inv. 56129.

181. AE Solidus ↓ 1,31 g, 15 mm.
HC,I, p. 310, nr. 2302, Vilna, 1666.
Inv. 56128.

182. AE Solidus ↑ 1,04 g, 15,2 mm.
HC,I, p. 292, nr. 2170 var. sau p.310,
nr. 2302, Vilna, 1660 sau 1666
Inv. 56126.

Danzig - Sigismund III

183. AR Ort ↑ 5,45 g., 29 mm, t.
HC,I,p.147,nr.1384,var.;
Gumowski tip 1379, 1618.
Inv. 67333.

184. AR Ort, ↑ 6,04 g, 29 mm, flan
crăpat.
HC,I, p. 154, nr.1427; Gumowski tip
1379, 1621.
Inv. 77276.

Riga – Sigismund III

185. AR Solidus ↓ 0,86g, 18,5mm, p., r.
Gumowski tip 1431, 160 ?
Inv. 81036.

186. AR Solidus ? 0,45 g, 16,5 mm, p.
argintată.
Gumowski tip 1431, ?
F.n.

Elbing – Sigismund I

187. AR Groș ← 1,68 g, 23 mm.
HCI, p.31, nr.3631, Gumowski 582,
var. Av. PR, 1535.
Inv. 57252.

Prusia Orientală

Georg Wilhelm de Brandenburg

188. AR 1½ groș ← 0,84 g, 19 mm.
SWC(2000), p. 312; Kopicki,
nr. 3899, Königsberg, 1624.
Inv. 57262.

Friedrich Wilhelm

189. AR Schilling, ↑ 0,41 g, 15 mm,
SWC (2000), p. 311
Konigsberg, 1654.
Inv. 77275.

Saxonia – Friederich August III

190. AR 1/24 taler, ↑ 1,51 g, 19,8 mm,
SWC(1985), p. 766, nr. 7 d.,
Dresda, 1763.
Inv. 56125.

Holland

191. AR Taler ↘ 26,15 g, 39 mm.
Delmonte 832, 1589.
Inv. 67112.

Spania – Filip IV

Av.[PHILIPVS]DG·[H]ISP[ANIARVM]·
Rv.+ET·[INDIARVM·REX]ANO·1641

192. AR. 8 reali ← 26,01g, 36x33mm, p.
t., dublă batere.

Pellicer I Bru p.217, nr.888-890;
F.Calico, X. Calico, J.Trigo, II, p.262,
nr.418, tip 93, var.(monetar
Francisco Ramirez de Arellano),
Potosi, 1641.

Inv. 64477.

Austria - Ferdinand II (1564-1595)

193. AR. Taler ↑ 27,97 g., 38 mm, p.
SPGVC&T, 1982, p.424, nr.8094-
8095, Hall, fa.

Inv. 78363.

Nürnberg

Av. ....(A)E NOV DE NOVI NOVNO
Rv. NODE NO DEBI NODO

194. Alm., Jeton, 1,79 g, 23,5 mm, p.,
sec. XVI, Bert van Beek,
*Perspectives in Numismatics –
Jetons: Their Use and History.*
www.ece.iit.edu.

Inv. 55308.

195. Alm., Jeton, 0,92 g, 20,5 mm
gravor Hans III, Schultes 1608-1612
Inv. 59177.

Av. HANS·SCHULTES·IN·NORNBERG
Rv. GLUCK + KUMPT + VON GOT ALE

196. Alm., Jeton, 0,84 g, 21 x 20 mm, p.
gravor Hans III, Schultes 1608-1612
Nuremberg Jetons,
<http://www.ukdfd.co.uk>
Inv. 59178.

Av. WOLFF·LAVFER·RECHEN·
PFENIG·M

Rv. GOTTES·SEGEN * MACHT·REICH
197. Alm., Jeton, 1,20 g, 22 mm; p.
gravor Wolff II Lauffer (1612-165)/
Wolff III Lauffer (1650-1670),

Inv. 81376.

Av. .... CORNELIVS·LAVFFER·IN·
NVRNBERG·

Cruce formată din trei coroane și
trei rozete.

Rv. * GLVCK·BESCHERT·IST·
VNVERWEHRT

Glob cruciger în scut hexalobat.

198. Alm., Jeton, 0,98 g, 24 mm, p., r.
gravor Cornelius Lauffer 1637-
1688

Inv. 81046.

Av.LAZAR·GOTTL·LAVFFER·RECH·PF
Soare și stele.

Rv..... GOTTES·REICH·BLEIBET·EWIG
Glob cruciger în scut hexalobat.

199. Alm., Jeton, 1,02 g, 22 mm,
gravor Lazarus Gottlieb Lauffer
(1663- 1709)

Inv. 80968.

Av. LUD XV·D·G·– FR·ET·N·REX·

Rv. EX – LILIO LILIA·/ RE – PF
În exergă: I·W·

200. Alm., Jeton, 1,39 g, 21,5 mm, p.
gravor Iohann Weidinger 1670-
1727.

Nuremberg Jetons

<http://www.ukdfd.co.uk>

Inv. 27945.

Av. *IOHANN·WEIDING·FRS·RECH·
PFEN:

Rv. * GOTTES * REICH * BLEIBT *
EWIG.

201 Alm., Jeton 0,89 g, 18,5 mm, p.
gravor Iohann Weidinger 1670-
1727.

Nuremberg Jetons

<http://www.ukdfd.co.uk>

Inv. 27946.

Av. IOH·FRED· (WED)INGERS·RE –
PFEN

Rv. DIE HULLE VON REN (???)

Inv. 81375.

202. Alm., Jeton, 0,85 g, 19 mm, p.
gravor Johann Friedrich Weidinger
(1710-1765)
Nuremberg Jetons
<http://www.ukdfd.co.uk>
Inv. 81047.

Av. HOGER·NE(N)·RECH·PFEN
Rv. PLUS ULTRA

207. Alm., Jeton,, ? g, 12 mm, p.
Albrecht Hoyer 1735 – 1789
Nuremberg Jetons
<http://www.ukdfd.co.uk/>
Inv. 27952.

Av. *IOH·FRED·WEDINGERS·RECH·
PFEN:

Rv. * GOTTES * REICH * BLEIBT *
EWIG.

Av. (LV)D·XV·D– G FR·E·T·REX
Rv. DVRCH GL – VK·VND KVNST

203. Alm., Jeton, 1,62 g, 21,5 mm, p.
gravor Iohann Friedrich Weidinger
(1710 – 1765)
Nuremberg Jetons
<http://www.ukdfd.co.uk>
Inv. 27949

208. Alm., Jeton, 1,17 g, 18 mm, p.
gravor I.A.D.-Iohann Adam Dietzel
(1746-1762/68).
Nuremberg Jetons
<http://www.ukdfd.co.uk/>
Inv. 27956.

Av. *IOHANN·IACOB·DIETZEL·
RECHN·PFEN·

Rv. * BLEIBT * EWIG * GOTTES *
REICH

Av. IOHAN·CONRAD·KUNSTMANN·
R·PF

Rv. PLUS ULT(RA)

204. Alm., Jeton, 1,12 g, 21,5 mm,
gravor Iohann Iacob Dietzel
(1711 – 1740)
Inv. 27944.

209. Alm., Jeton, 0,78 g, 19 mm,
Johann Conrad Kunstmann, 1780
Inv. 81370.

Av. ELS·LAUER·RECH·PF
Rv. PLUS ULTRA

Av. MICHAEL·LEICKHAUF·RECH·
PFE

Rv. GOTT UND RL (?)

210. Alm., Jeton, 0,55 g, 14 mm, p.
Ernst Ludwig Sigmund Lauer,
gravor (1791 – 1853).
Inv. 27950.

205. Alm., Jeton, 0,96 g, 18,5 mm, p.
gravor Michael Leichkauf 1724 –
1768.
Nuremberg Jetons
<http://www.ukdfd.co.uk>
Inv. 81347.

Av. * E * L * S * LAVER * RECH PFE
Rv. PLUS ULTRA

211. Alm., Jeton, 0,65 g, 19 mm, p.
Ernst Ludwig Sigmund Lauer,
gravor (1791 – 1853)
Inv. 81371.

Av. LUD·XV·DG·FR– ET·N·REX

Rv. CHRIST : SIG : ANNERT : RECH :
PF :

Av. ... ELS.... LAUER....
RECH...PFEN

206. Alm., Jeton, 1,50 g, 24 mm,
meșter Christoph Sigmund Annert
(1734 – 1754/68).
Nuremberg Jetons
<http://www.ukdfd.co.uk>

Rv. PLUS ULTRA

212. Alm., Jeton, 0,70 g, 17,5 mm, p.
Ernst Ludwig Sigmund Lauer,
gravor (1791 – 1853).

Inv. 27948.

Av. I-CHA·BELT·REC·PF
Rv. PLUS ULTRA

213. Alm., Jeton, 0,29 g, 11,5 mm, p.
sec. XVII-XVIII, Bert van Beek,
*Perspectives in Numismatics-Jetons:
Their Use and History*,
www.ece.iit.edu
Inv. 27954.

Av. NURNBERGER·RECHEN·
PFEN·NIG
Rv. PLUS ULTRA

214. Alm., Jeton, 0,71 g, 17 mm, p., r.
sec. XVII - XVIII, Bert van Beek,
*Perspectives in Numismatics-Jetons:
Their Use and History*,
www.ece.iit.edu
Inv. 27957.

Av. A RX - MACI
Rv. PLUS ULTRA

215. Alm., Jeton, 0,35 g, 12,5 mm, p.
sec. XVII – XVIII, Bert van Beek,
*Perspectives in Numismatics-Jetons:
Their Use and History*
www.ece.iit.edu
Inv. 27958.

Hanatul Crimeei - Şahin Giray

216. AE Mangîr ↓ 1,17g, 18,5x16,5 mm.
Bahcesaray, 1191H.
Inv. 31588.

Jaipur – Madho Singh

217. AE Paisa ← 17,48 g, 22 mm.
Craig² p.262, nr.15, f.a.(1760-1778).
Inv. 46344.

Imperiul Otoman - Mehmed II

- Av. Mehmed bin în cerc Murad han
Rv. [Hüllide mülkühü]/Bolu/...be
218. AE Mangîr → 1,70 g, 14 mm,
NK, p. 157, Bolu, f.a.
Inv. 31462.

219. AR Akçe ↓ 0,90 g, 10 mm,
NP 85, ?, 855H.
Inv. 81363.

Bayazid II

220. AR Akçe ↓ 0,70 g, 10 mm,
NP 105, Edirne, 886H.
Col. privată.

221. AR Akçe ↓ 0,64g, 12 x 11mm,
NP 105, ?, 886H.
Inv. 81339.

222. AR Akçe ? 0,60g, 10,5 mm,
fals, aramă placată cu argint
NP tip 105, Edirne.
Inv. 81340.

223. AR Akçe ↑ 0,55g, 11 mm,
argintată,
NP 105, ?,
Inv. 81338.

Av. Duri/be/Kostantiniye
Rv. Ornament

224. AE Mangîr, ↑↓, 1,20 g, 12,5 mm,
NK, p. 218, Kostantiniye, f.a.
Inv. 56034.

Selim I

225. AR Akçe ? 0,65g, 12mm, dublă
frapă.
Novar, 918H.
Inv. 65522.

226. AR Akçe ↓ 0,73 g, 115,5x9,5 mm
NP nr.144; SS, II, p. 159, Av.E,
Rv. II, Serez, 918H.
Inv. 65520.

227. AR Akçe ↓ 0,44g, 11 mm,
NP tip general
Inv. 81366.

Suleyman I

228. AR Akçe ➔ 0,36 g, 11 mm.
SS, III, p. 105(107), Av. B1b(c3),
Rv. IIX, Kratova, 926 - 947H
(1520-1540).
Col.privată.
229. AR Akçe ↓ 0,51 g., 15x9 mm, r.
SS,III, p. 109 Av. E2; Rv.II1
Kratova, 947-962H(1540-1555).
Inv. 81028.
230. AR Akçe ➔ 0,68 g, 12,5 mm.
SS, III, p. 173, Av.Db; Rv IVz3,
Sidrekipsi, 947-962H(1540-1555).
Inv. 81029.
231. AR Akçe ↙ 0,37 g, 10,5 mm
SS,III, tip general, Av. ?; Rv.II
Novar, 947-974H(1540-1566).
Col. privată.
232. AR Akçe ← 0,44 g, 12x11 mm, p.
SS,III, p.146, Av. H; Rv. IV,
Novabîrda, 962-974H (1555-1566).
Inv. 81052.
233. AR Akçe ↓ 0,71 g, 13x12 mm.
SS,III, tip general, Av. ?; Rv. I,
Novabîrda, 926-974H(1520-1566).
Inv. 59911.
234. AR Akçe ➔ 0,67 g, 10,5 mm.
SS, III, Av. ?; Rv. IV, Novabîrda,
926-974H(1520-1540).
Inv. 83103.
235. AR Akçe ↓ 0,70 g, 10 mm.
SS, III, tip general, Novar,
926-974H(1520-1566).
Inv. 69971.
- Av.....Şah/Selim/han
Rv.....Sidrekipsi?.....
236. AR Akçe ↓ 0,69 g, 13x11 mm.
SS, III, tip general, Sidrekipsi,
- 926-974H(1520-1566).
Inv. 79860.
237. AR Akçe ↗ 0,50 g, 11 mm.
SS, III, tip general, Sidrekipsi,
926-974H (1520-1566).
Inv. 81053
238. AR. Akçe, ↑ 0,66g, 13,5x12 mm, p.
SS, III, tip general, Sidrekipsi,
(1540-1555)
Inv. 81025.
239. AR Akçe ↓ 0,61 g, 12x11 mm.
SS,III, tip general, Av. ?; Rv. IV
Üsküp, 926-974H(1520-1566).
Inv. 81051.
240. AR Akçe ↓ 0,64 g, 13 mm.
SS,III, tip general Üsküp,
926-962H(1520-1555).
Inv. 81050.
241. AR Akçe ↓↑ 0,58 g, 12 mm,
dublă frapă.
Inv. 81030.
242. AR. Akçe ? 0,66 g, 11,5 mm.
SS,III, tip general ?, 926-974
(1520-1566).
Inv. 81027.
- Av.../Ed[irne]/sene/[9]28
Rv.Ornament
243. AE Mangîr ↑↓ 3,39g, 16,5x14mm.
NK p. 278, Edirne, 928H.
Inv. 81034.
244. AE Mangîr ↑↓ 3,05 g, 16 mm
NK p. 326, Haleb f.a.
Inv. 57075.
- Av. Fulus/Barani/sene/...
Rv. Ornament
245. AE Mangîr ↑↓ 1,29g, 12,5x10,5 mm.
NK p. 388-389, f.a.
Inv. 31498.

246. AE Mangîr ? 1,02 g, 11x11 mm.
NK, p. 388, f.a.
Inv. 58713.

Av. Fulus/Barani/...
Rv.Ornament
247. AE Mangîr $\updownarrow$ 1,81 g, 11x10 mm.
NK, p. 388, f.a.
Inv. 58572.

Av. Sultan/ Suleyman ...
Rv. ...duri be/ Kostantiniye
248. AR Akçe, $\rightarrow$ 0,32 g, 9, t.,
NP 203 (209), Kostantiniye
Inv. 81341.
249. AR Akçe ? 0,56 g, 11,5 mm,
tip general
Inv. 81343.
250. AR Akçe ? 0,50 g, 10,5 mm,
tip general
Inv. 81342.
251. AE Akçe $\downarrow$ 0,59 g, 9,5 mm,
fals aramă, Novar.
Inv. 81110.
- Selim II**
Av....Selim/bin Suleyman/han
Rv.....duribe/Edirne/...
252. AR Akçe, $\downarrow$ 0,57 g, 13x11mm, p.
SS,IV, p. 35, nr. 1-4. Edirne, 974H.
Inv. 81026.
- Av. Sultan/Selim/Şah/Suleyman han
Rv.....be/sene/Edirne/...
253. AR Akçe, $\nearrow$ 0,58 g, 10 mm, fals
argintat, Edirne.
Inv. 67251.
- Av..../Selim/bin Suleyman/han
Rv. Azze nasrühü/duribe/Novar
254. AR Akçe, $\rightarrow$ 0,46g, 10,5x9,5 mm,p.
SS, IV, p.47, Novar, nr.1-5, 974H.
- Col. privată.
255. AR. Akçe, $\nwarrow$ 0,69 g, 12 mm.
SS, IV,p.60, tip general, Siroz,974H.
Inv. 65576.
256. AR. Akçe, $\swarrow$ 0,32 g, 12 mm.
SS, IV, Av.A, Rv. ?, ?, 974H.
Inv. 57934.
- Av. [Azze nasrühü/Duri]be/
Kostantiniye/ [974]/[sene]
Rv. Ornament
257. AE. Mangîr, $\updownarrow$, 2,58 g,x12 mm,
tăiată poligonal.
NK,p.403-404, Kostantiniye, 974H.
Inv. 31508.
- Murad III**
258. AR. Dirhem $\searrow$ 3,31 g, 20,5 mm.
NP, model altîn, Erzurum, 982H.
Inv. 31506.
259. AR. Dirhem, $\updownarrow$ 3,16 g, 20 mm.
NP 288. Erzurum, 982H.
Inv. 54688.
260. AR. Dirhem, $\updownarrow$ 3,38g,19x17mm,r.
NP 290, Haleb, 982H.
Inv. 67131.
261. AR. Dirhem, $\updownarrow$ 3,02 g, 19 mm.
NP 291, Haleb, 982H.
Inv. 31676.
262. AR Akçe, $\downarrow$ 0,32 g, 12x10 mm, p.
NP 299, Kostantiniye, 982H
Inv. 81106.
263. AR. Akçe $\searrow$ 0,35 g, 11 mm.
NP, 299, ? 982H.
Inv. 81348.
- Av. Azze[nasrühü]duri/be/
Kostantiniye/[98]8.
Rv. Ornament

264. AE. Mangîr, 3,65 g, 12x12 mm,
tăiată poligonal.
NK, p.423-424, Kostantiniye,989H.
Inv. 31437.

265. AE. Mangir↕ 2,72g, 14,5x13mm.
NK, p.423-424, Kostantiniye,988H.
Inv. 48085.

266. AE. Mangir, ↕ 8,83 g, 16,5 mm.
NK, p. 420, Misir.
Inv. 69986.

267. AE Akçe, ← 0,27 g, 10,5 mm,
fals argintat,
NP tip 299, Kostantiniye, 982H.
f. n.

Mehmed III

268. AR. Akçe, ↑ 0,26 g, 9,5 mm.
NP 340, Kratova, 1003H.
Col. privată.

269. AR Akçe, ? 0,21 g, 11x 9 mm.
NP 340, Canca, 1003H.
Inv. 81108.

270. AR. Akçe, ?, 0,32 g, 12x11 mm, p.
NP, tip general, ?.
Inv. 81023.

271. AR. Akçe, 0,28 g, 11,5 mm, r.
NP tip general, ?.
f.n.

272. AR. Akçe 0,31 g, 10,5 mm
NP tip general, ?.
Inv. 81054.

Ahmed I

273. AR. Akçe, ↘ 0,34g, 12,5x11 mm,p.
NP. 371, Kostantiniye, 1012H.
Inv. 65521.

274. AR. Akçe, 0,34 g, 12x11 mm, p.
NP 371, Kostantiniye, 1012H.

Inv. 81349.

Av.....

Rv.....duri ...../Sidrekipsi/ ...12.....

275. AR. Akçe, ↓ 0,26 g, 11 x 10mm,
JS p.159, tip 7/3 (8/3), Sidrekipsi,
1012H

Inv. 81368.

Av. Sultan/Ahmed Mehmed/....

Rv. Hullide mulkühü/be/duri Misir

276. AR. Akçe, ←, 0,22 g, 10 mm, p.
JS p.153, tip8/9, var inedită, Misir.
Inv. 81024.

Mustafa I

277. AR. Onluk ↘ 2,31 g, 15 mm.
NP 380, Kostantiniye, f.a.
Inv. 39969.

278. AR. Akçe, ?, 0,28 g, 10 mm,
NP, tip general,
Inv. 81367.

Osman II

279. AR. Akçe ↑, 0,30 g, 12,5x10 mm.
NP 404, Yenişehir, 1027H.
SS, V, p. 208, nr.2, Av.B; Rv. II.
Inv. 65523.

280. AR. Akçe, ↓, 0,28 g, 13,5x12,5mm.
NP. 406, Misir, 1027H.
Inv. 81067.

Murad IV

281. AR. Para, ↑, 0,56 g, 16x15mm, p.r.
NP, 421, Misir, 1032H.
Inv. 59594.

282. AR. Para, ↓, 0,43 g, 13 mm.
NP. 421, Misir, 1032H.
Inv. 81056.

283. AR Akçe, ↗, 0,27 g, 11,5 mm.
NP 423, Siroz, 1032H.
Inv. 81350.

284. AR Akçe, ↑, 0,21 g, 11 mm.
NP 423, Novabîrda, 1032H
Inv. 81109.

285. AR. Akçe, 0,21 g, 9 mm.
NP, tip general.
f.n.

286. AR Akçe, ↙, 0,29 g, 11 mm, p.
NP 423, Kostantiniye, 1032H
Inv. 81055.

Murad III (IV) ?

287. AR Akçe, →, 0,28 g, 11 mm.
NP tip general, ?
Inv. 81107.

288. AR Akçe, →, 0,23 g, 10 x 8,5 mm.
tăiat poligonal
NP tip general
f. n.

Ibrahim

289. AR. Akçe, ↓, 0,27 g, 12 mm, p.
NP 440, Kostantiniye, 1049H.
Inv. 81022.

290. AR. Akçe, ↓, 0,254 g, 10 mm.
NP 440, Kostantiniye, 1049H.
Inv. 81351.

291. AR. Akçe, ↓, 0,24 g, 11 mm.
NP, 440, Kostantiniye, 1049H.
Inv. 81049.

292. AR. Akçe, ↙, 0,16 g, 9 mm, p., t.
NP 440, Kostantiniye, 1049H.
Inv. 81033.

293. AR. Akçe, ↑, 0,30 g, 12 mm, r.
NP tip general.
Inv. 81021.

294. AR. Akçe, ? 0,26 g, 12x11 mm, p., r.
NP tip general.
Inv. 81057.

Mehmed IV

NP 458, Misir, 1058H.

295. AR Para, ↘, 0,68 g, 16 mm.
Col.privată.

296. AR. Para, ↓, 0,62 g, 15,5 mm.
Inv. 81018.

297. AR. Para, ?, 0,62 g, 16 x 14 mm.
Inv. 81352.

298. AR. Para, ↘, 0,45 g, 12 mm.
Inv. 59653.

299. AR. Para, ↓, 0,42 g, 17 x 14 mm.
Inv. 81353.

300. AR. Para, ↑, 0,41 g, 13x12 mm.
Inv. 59593.

301. AR. Para ↙, 0,38 g, 12,5 mm.
Inv. 81019.

Suleyman II

NP 471, Kostantiniye, 1099H.

302. AE. Mangîr, ↓, 2,18 g, 19,5 mm.
Inv. 80976.

303. AE. Mangîr, →, 1,92 g, 18,5 mm.
Inv. 80977.

304. AE. Mangîr, →, 1,81g, 19x17,5mm, p.
Inv. 80998.

305. AE. Mangîr, ↙, 1,79 g, 19 mm.
Inv. 80970.

306. AE. Mangîr, ↑, 1,73 g, 18,5 mm.
Inv. 80973.

307. AE, Mangîr, ↑, 1,73 g, 19,5 mm.
Inv. 81069.

308. AE. Mangîr, ↑, 1,66 g, 19,5 mm.
Inv. 80971.

309. AE. Mangîr, ➔, 1,65 g, 19 mm, p.
Inv. 80995.
310. AE. Mangîr, ➔, 1,63g, 19,5x18 mm,
tăiată.
Inv. 80979.
311. AE. Mangîr, ➔, 1,62 g, 19 mm, p.
Inv. 80997.
312. AE. Mangîr, ↓, 1,62 g, 19 mm, p.
Inv. 80989.
313. AE. Mangîr, ↓, 1,55 g, 19 mm, p.
Inv. 80988.
314. AE. Mangîr, ↓, 1,54 g, 19 mm, p.
Inv. 80993.
315. AE. Mangîr, ↖, 1,53 g, 19 mm, p.
Inv. 80999.
316. AE. Mangîr, ↖, 1,43 g, 19,5 mm, p.
Inv. 81060.
317. AE. Mangîr, ↖, 1,39 g, 20 mm.
Inv. 65577.
318. AE. Mangîr, ↖, 1,34 g, 19,5 mm.
Inv. 81000.
319. AE. Mangîr, ➔, 1,30 g, 20 mm, r.
dublă frapă, Av.
Inv. 81070.
320. AE. Mangîr, ➔, 1,29 g, 19,5 mm.
Inv. 81071.
321. AE. Mangîr, ↘, 1,24 g, 18,5 mm.
Inv. 80974.
322. AE. Mangîr, ↘, 1,23 g, 19 mm, p.
Inv. 80984.
323. AE. Mangîr, ↓, 1,21 g, 19 mm, p.
Inv. 80982.
324. AE. Mangîr, ➔, 1,21 g, 18 mm, p.
Inv. 80983.
325. AE. Mangîr, ↘, 1,18 g, 19 mm, p.
Inv. 80994.
326. AE. Mangîr, ↘, 1,17 g, 19 mm, p.
Inv. 80986.
327. AE. Mangîr, ↗, 1,12 g, 19 mm, p.
Inv. 80990.
328. AE. Mangîr, ➔, 1,11 g, 19 mm, p.
Inv. 81059.
329. AE. Mangîr, ↖, 1,03 g, 19 mm, p.
Inv. 80972.
330. AE. Mangîr, ↖, 1,02 g, 18 mm, p.
Inv. 80985.
331. AE. Mangîr, ?, 1,02 g, 18 mm.
Inv. 80980.
332. AE. Mangîr, ↘, 1,01 g, 18 mm.
Inv. 80978.
333. AE. Mangîr, ↑, 0,99 g, 20 mm.
Inv. 80975.
334. AE. Mangîr, ➔, 0,97 g, 19 mm.
Inv. 80996.
335. AE. Mangîr, ↖, 0,91 g, 18,5 mm, p.
Inv. 81072.
336. AE. Mangîr, ?, 0,71 g, 17,5 mm, p.
Inv. 81001.
- NP 472, Saray, 1100H.
337. AE. Mangîr, ↖, 1,31 g, 19 mm.
Inv. 81058.
338. AE. Mangîr, ↑, 1,26g, 18,5x17,5
mm, p.
Inv. 80981.

339. AE. Mangîr, ➔, 1,10 g, 20 mm, p.
Inv. 80987.

340. AE. Mangîr, ?, 1,05 g, 19 mm, p.
Inv. 80992.

341. AE. Mangîr, ⬆, 1,01 g, 18 mm, p.
Inv. 80991.

Ahmed II (?)

Av. Sultahn/Ahmed/...

Rv...../Kostantiniye/ 11...

342. AR. Para, ➔, 0,49 g, 16x14 mm.
Kostantiniye, 1102H, ?. inedită(?)
Inv. 69970.

343. AR. Para ?, 0,47 g, 12,5 mm.
NP 478, Misir, ?.
Inv. 81105.

Mustafa II

344. AR. Para, ⬅, 0,64 g, 15x13,5 mm.
NP 494, Misir, 1106H.
Inv. 59595.

345. AR. Para, ⬅, 0,48 g, 17x15 mm, p.
NP 494, Misir, 1106H.
Inv. 69658.

346. AR. Para, ➔, 0,34 g, 12 mm, p.
NP 494, Misir, 1106H.
Inv. 81020.

Ahmed III

347. AR. Beşlik, ⬆, 2,56 g, 19,5 mm, p.
NP 519, Kostantiniye, 1115H.
Inv. 81013.

NP 523, Kostantiniye, 1115H.

348. AR. Para, ⬇, 0,58 g, 14 mm, p.
Inv. 81016.

349. AR. Para, ⬆, 0,56 g, 14,5 mm, p.
Inv. 81015.

350. AR. Para, ⬅, 0,48 g, 14,5 mm, p.

Inv. 81354.

351. AR. Para, ⬅, 0,47 g, 16,5 mm, p.
Inv. 81014.

352. AR. Para, ➔, 0,44 g, 13,5 mm, p.
Inv. 81017.

Mahmud I

NP 578, Kostantiniye, 1143H.

353. AR. Para, ⬆, 0,52 g, 15,5 mm, p.
Inv. 81355.

354. AR. Para, ⬆, 0,48 g, 16,5 mm, p.
Inv. 81039.

355. AR. Para, ⬆, 0,46 g, 16,5 mm, p. r.
f. n.

356. AR. Para, ➔, 0,45g, 14 mm, dublu p.
Inv. 81031.

357. AR. Para, ⬅, 0,41 g, 15 mm, p.
Inv. 81037.

358. AR. Para, ⬆, 0,34 g, 15,5 mm,
dublu p.
Inv. 81038.

359. AR. Para, ⬇, 0,30 g, 15 mm,
dublu p.
Inv. 81061.

360. AR. Para, ⬅, 0,25 g, 15,5x13 mm,
p., r. f.n.

Osman III

361. AR. Para, ⬆, 0,43 g, 16,5 mm,
NP 602, Kostantiniye, 1168H.
Inv. 81356.

362. AR. Para, ⬇, 0,23 g, 15 mm.
NP 604, Misir, 1168H.
Inv. 81062.

Mustafa III

NP 639, Islâmbol, 1171H.

363. AR. Para, ⬅, 0,27 g, 15 mm, p.(7).

Inv. 81064.

364. AR. Para, ⬆, 0,36 g, 15,5 mm, (80).

Inv. 65524.

365. AR. Para, ⬇, 0,35 g, 15 mm,
tăiată, (80).

Inv. 81009.

366. AR. Para, ⬆, 0,43 g, 15 mm, p., (81).

Inv. 81008.

367. AR. Para, ⬇, 0,49 g, 15 mm, p.(86).

Inv. 81007.

368. AR. Para, ⬇, 0,30 g, 15 mm, p. (87).

Inv. 81063.

369. AR. Para, ⬆, 0,37 g, 15 mm, p.

NP 643, Misir, 1171H.

Inv. 81012.

370. AR. Para, ⬇, 0,26 g, 14 mm, p.

NP 643, Misir, 1171H.

Inv. 81011.

371. AR. Akçe, ?, 0,11 g, 12 mm,

NP 644, Misir, 1171H.

Inv. 81010.

Abdülhamid I

NP 681, Kostantiniye, 1187H.

372. AR. Para, ⬆, 0,32 g, 15 mm, (2).

f. n.

373. AR. Para, ⬆, 0,40 g, 15 mm, p., (8).

Inv. 81002.

374. AR. Para, ?, 0,18 g, 15 mm, p., (8).
f.n.

375. AR. Para, ⬆, 0,33 g, 15 mm (11).

Inv. 83102.

376. AR. Para, ⬆, 0,28 g, 15 mm, (11).

Inv. 81004.

377. AR. Para, ⬆, 0,29 g, 15 mm, (12).

Inv. 81005

378. AR. Para, ⬆, 0,35 g, 14 mm, (14).

Inv. 81357.

379. AR. Para, ⬆, 0,43 g, 16 mm, (15).

Inv. 59912.

380. AR. Para, ⬆, 0,37 g, 15 mm, (?).

Inv. 81066.

381. AR. Para, ⬆, 0,29 g, 15 mm, (?).

Inv. 81006.

382. AR. Para, ?, 0,23 g, 16 mm, p.(?).

Inv. 81003.

383. AR. Para, ⬇, 0,25 g, 15 mm. (?)

NP 683, Misir, 1187H

Inv. 79861.

384. AR. Para ?, 0,21 g, 15,5 mm, p., (?)

NP 683, Misir, 1187H

Inv. 81065.

Selim III

385. AR. Yüzlük, ⬆, 31,03g, 43,5 mm, (1).

NP 705, Islâmbol, 1203H.

Inv. 77446.

386. AR. İkilik, ⬆, 24,82 g, 43 mm., (1).

NP 706, Islâmbol, 1203H.

Inv. 67088.

387. AR. Yüzlük, ⬆, 31,59g, 44,5mm, (3).

NP 705, Islâmbol, 1203H.

Inv. 77445.

388. AR. Guruş, ⬆, 12,09 g, 37 mm, p.,
fals argintat, (10).

NP 708, Islâmbol, 1203H.

Inv. 80968

389. AR. Para, ⬆, 0, 29 g, 15 mm, (?).
NP 713, Islâmbol, 1203H.
Inv. 81358.

Islâmbol, sec. XVIII.
Inv. 81032.

Neprecizate

390. AR. Para, ⬆, 0,24 g, 12,5 mm.

391. AR. Para, ?, 0,14 g, 14 mm.
Misir, sec. XVIII.
Inv. 81362.

ANEXA I

Emitent	Nr. catalog	Nominal	Localitate
MOLDOVA			
Petru I	84	groș	Nifon
Alexandru cel Bun	155	1½ groș	Dobrogea
ȚARA ROMÂNEASCĂ			
Mihnea III	108	shilling	Tufani
BULGARIA			
Ivan-Ștefan	104	monedă aramă	Slava Rusă
SERBIA			
Ștefan Uros Nemanja	152	groș	Dobrogea
Ștefan Dușan	3, 4, 5 153, 154	dinar dinar	Bărăganu Dobrogea
POLONIA			
Wladislaw Varnensis	164	dinar	Dobrogea
Sigismund I	165	½ groș	Dobrogea
Ștefan Bathori	146	triplu groș	Vârtop
	149	ducat	Dobrogea
Sigismund III	1	triplu groș	Adamclisi
	14	triplugroș	Cumpăna
	55	groș	Isacceia
	67	1½ groș	Limanu
	71	1½ groș fals	Movilița
	72	ternar	Movilița
	147	solidus	Dobrogea
	166, 169	solidus	Dobrogea
	167	ort	Dobrogea
	168	1½ groș fals	Dobrogea
	170, 171	triplu groș	Dobrogea
	172	fals	Dobrogea
Ioan Casimir	173	groș fals	Dobrogea
	174, 175	6 groși	Dobrogea
	176	1½ groș solidus	Dobrogea
LITUANIA			
Sigismund II August	9	½ groș	Cobadin
	177	½groș	Dobrogea
Sigismund III	178, 179	solidus	Dobrogea
Ioan Casimir	180,181,182	solidus	Dobrogea
DANZIG			
Sigismund III	183, 184	ort	Dobrogea
ELBING			
Sigismund I	187	groș	Dobrogea
Gustav Adolf	25	solidus	Hârșova

RIGA Sigismund III	185, 186	solidus	Dobrogea
UNGARIA Mathias Corvin Mathias II	148 10	ducat dinar	Dobrogea Cobadin
RUSIA Ana Ivanovna Elisabeta Petrovna	62 114	denga denga	Izvoarele Tufani
AVIGNON Flavius Chigi	56	luigino	Isaccea
CATARO	28	imitație	Hârșova
RAGUSA	24 157 - 163	triplu gros grossetto	Hârșova Dobrogea
FRANȚA Ludovic IX Ludovic XIV	151 115	dinar 1/12 ecu	Dobrogea Tufani
TOSCANA Ferdinand II	156	luigino	Dobrogea
HOARDA DE AUR anonimă Uzbek Djanibek	63 91,92 93	monedă aramă monedă argint monedă argint	Izvoarele Oltina Oltina
HANATUL CRIMEEI Devlet Giray Shahin Giray	29 216	Monedă argint Monedă aramă	Hârșova Dobrogea
AFGANISTAN Dost Muhammad anonimă	30 97	rupie monedă aramă	Hârșova Peceneaga
HANATUL DE KHIVA Sayyid Muhammad Khan Sayyid Muhammad Rohim	31	fulus	Hârșova
JAIPUR Madho Singh	217	paisa	Dobrogea
SULTANATUL DE RUM Kaykhusrow III	70	fels	Medgidia

IMPERIUL OTOMAN			
Emir Suleyman	32	mangîr	Hârșova
Murad II	33	mangîr	Hârșova
Mahmed II	34, 35	mangîr	Hârșova
	218	mangîr	Dobrogea
	219	akçe	Dobrogea
Baiazid II	23	akçe	Gura
	57	akçe	Dobrogei
	58	mangîr	Isaccea
	68	akçe	Isaccea
	220, 221, 222, 223,	akçe	Limanu
	224	mangîr	Dobrogea
Selim I	7	akçe	Dobrogea
	5	akçe	Ciocârlia
	73, 74	akçe	Histria
	98	akçe	Movilița
	139	mangîr	Plopeni
	225, 226, 227	akçe	Vâlcele
Suleyman I	17	akçe	Dobrogea
	52	akçe	Dobromir
	59	mangîr	Histria
	66	mangîr	Isaccea
	75, 76, 77	akçe	Lazu
	85	akçe	Movilița
	116	akçe	Nufăru
	143	akçe	Tufani
	228 - 242, 248 - 250	akçe	Vâlcele
	251	akçe fals	Dobrogea
	243 - 247	mangîr	Dobrogea
Selim II	252 - 256	akçe	Dobrogea
	257	mangîr	Dobrogea
Murad III	2	dirhem	Dobrogea
	13	mangîr	Adâncata
	36, 37	dirhem	Constanța
	60	dirhem	Hârșova
	94	dirhem	Isaccea
	95	akçe	Ostrov
	100	akçe	Pantelimonu
	103	altîn	de Sus
	117	mangîr	Rahmanu
	118, 119	akçe	Sibioara
	258 - 261	dirhem	Tufani
	262, 263	akçe	Tufani
	264, 265, 266	mangîr	Dobrogea
	267	akçe fals	Dobrogea
Mehmed III	15, 16	akçe	Dobrogea

Mustafa I	64	akçe	Dobrogea
	106	akçe	Cumpăna
	268 - 272	akçe	Izvoarele
	277	onluk	Topolog
	278	akçe	Dobrogea
Osman II	279, 280	akçe	Dobrogea
Murad IV	38	onluk	Dobrogea
	78, 79	akçe	Dobrogea
	86	akçe	Hârşova
	87	onluk	Movilița
	107	akçe	Nufăru
Ibrahim	281, 282	para	Pltina
	283 - 288	akçe	Topolog
	18	para	Dobrogea
	22	mangîr	Dobrogea
	109	mangîr	Dobromir
Mehmed IV	129	akçe	Eforie Sud
	289 - 294	akçe	Tufani
	39	para	Tufani
	53	para	Dobrogea
	80, 81	para	Hârşova
Suleyman II	88	para	Histria
	99	para	Movilița
	110	para	Oltina
	295 - 301	para	Plopeni
	19, 20	mangîr	Tufani
Ahmed II	40	para	Dobrogea
	41	mangîr	Dobromir
	54	mangîr	Hârşova
	111	mangîr	Hârşova
	121 - 127	mangîr	Ion Corvin
Mustafa II	130 - 136	mangîr	Tufani
	137 - 138	mangîr	Tufani
	140, 144	mangîr	Tufani
	302 - 341	mangîr	Turcoaia
	65	para	Vâlcele
Ahmed III	82	para	Dobrogea
	342, 343	para	Izvoarele
	101	para	Movilița
	344, 345, 346	para	Dobrogea
	21	para	Rahmanu
	42	kebir eşrefi	Dobrogea
	43	para	Dobromir
	89, 90	para	Hârşova
	347	beşlik	Hârşova
	348 - 352	para	Oltina

Mahmud I	44, 45, 46 83 105 353 - 360	para para guruş para	Dobrogea Dobrogea Hârşova Movilița
Osman III	361, 362	para	Tariverde
Mustafa III	47 145 363 - 370 371	para para para akçe	Dobrogea Dobrogea Hârşova Vâlcele
Abdulhanid I	48, 49 102 372 - 384	para para para	Dobrogea Dobrogea Hârşova
Selim III	50 61 69 385, 387 386 388 389	para para zeri mahbub yüzlük ikilik guruş fals	Cataloi Dobrogea Hârşova Isaccea Mangalia Dobrogea
Anonimă	96	para mangîr	Dobrogea Dobrogea Dobrogea Peceneaga

ANEXA II

Monetărie	Nr. inv.	Nr. piese
AVIGNON	56	1
BAHCESEARAY	29, 216	2
BAIA MARE	149	1
BELGRAD	107	1
BOLU	218	1
BRSKOVO	152-154	3
BURSA	73	1
CANCA	37, 60, 269	3
CATARO	88	1
CRACOVIA	55, 147, 164, 168, 169, 173-176	9
DANZIG	183, 184	2
DIMAŞK	59	1
DRESDA	190	1
EDIRNE	16, 33-35, 57, 85, 220, 222, 243, 252, 253	11
ELBING	25, 187	2
ERZURUM	2, 36, 258, 259	4
GOSLAR	12	1
HALEB	244, 260, 261	3
HALL	193	1
HOREZM	31	1
KABUL	30, 97 (?)	2
KONIGSBERG	189	1
KOSTANTINIYE	15, 19-22, 38, 41-46, 48, 51, 54, 64, 66, 69, 78, 79, 89, 95, 96, 98, 102, 105, 106, 109, 111, 117, 121-127, 130-137, 139, 140, 144, 145, 224, 248, 257, 262, 264, 265, 267, 273, 274, 286, 289-292, 302-336, 342, 347-361, 363-368, 372-382, 385-390	137
KRATOVA	76, 228, 229, 268	4
KREMnitz	10	1
LIVORNO	156	1
MARIENBURG	14, 112, 113, 166	4
MISIR(CAIRO)	13, 18, 39, 40, 47, 49, 50, 53, 61, 65, 80-83, 88, 90, 99, 101, 103, 110, 266, 276, 280, 281, 282, 295-301, 343-346, 362, 369-371, 383, 384, 391	44
MOSCOVA/ST. PETERSBURG	62, 114 (?)	2
MUSUL (MOSUL)	94	1
NOVAR/NOVABÎRDA	52, 74, 75, 77, 116, 143, 225, 231-235, 251, 254, 284	15

NURENBERG	26, 27, 128, 141, 142, 194-215	27
POSNAN	146	1
POTOSI (PERU)	192	1
RAGUSA	24, 157-163	8
SARAI	138, 337-341	5
SEREZ/SIROZ	226, 255, 283	3
SIDREKIPSI	230, 236-238, 275	5
TÂRNOVO	104	1
TOURS	151	1
VILNA	9, 177-182	7
YENIŞEHİR	279	1

BIBLIOGRAFIE

Abrevieri

CALIKO, CALIKO & TRIPO – F. Caliko, X. Caliko & J. Tripo, *Numismatica española. Catalogo de todas las monedas emitidas desde los reyes catolicos a Juan Carlos I, 1474 a 1994*, ed.8, 1994.

CNI – *Corpus Numorum Italicorum*, Veneto, VII Roma, 1915.

CRAIG – W. Craig, *Coins of the World 1750-1850*, ed. II, Saint John, 1971.

DELMONTE – *Le Benelux d'argent*, Amsterdam, 1967.

E & S – M & C – A. Engel & R. Serrure, *Traité de numismatique moderne et contemporaine I*, Paris, 1897.

GUMOWSKI – M. Gumowski, *Handbuch der polnischen Numismatik*, Graz, 1960.

H-C – Hutten Czapski, *Catalogue de la collection des médailles et monnaies polonaises (reprint)*, I, Graz, 1957.

JS – J. Sultan, *Coins of the Ottoman Empire*, Thousand Oaks, 1977.

LJUBIĆ – S. Ljubić, *Opis Jugoslavenskih novaca*, Zagreb, 1875.

MBR – G. Buzdugan, O. Luchian & C. C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București, 1977.

NK – N. Kabaklari, *Mangîr Osmanli imparatorluğu bakir paraları 1299-1808*, Istanbul, 1998.

NP – N. Pere, *Osmanlılarda madeni paralar*, Istanbul, 1968.

PELLICER & Bru – J. Pellicer & I. Bru, *El medio duro, España, Provincias de America e Imperio*, Barcelona, 1971.

RADUSHEV & ZHEKOV – A. Radushev & G. Zhekov, *Katalog na Balgarskite Srednovekovni moneti IX- XV vek* Sofia, 1999.

REŠETAR – M. Rešetar, *Dubrovačka numizmatika*, Beograd, 1924.

UNGER – Em. Unger, *Magyar Éremhatározó Kösepkor II, 1307- 1540*, Budapest, 1960.

SPGWC & T – F. Drasković & S. Rubinfeld, *Standard Price Guide to World Crowns & Talers 1484-1968 as cataloged by dr. J. S. Davenport* (ed. C. R. Bruce II), Iola/Wisconsin, 1984.

SWC – C. L. Krausse & C. Mishler, *Standard Catalog of World Coins. 18th Century – 2nd. ed. 1701-1800*, Iola/Wisconsin, 1997.

SWC – C. L. Krausse & C. Mishler, *Standard Catalog of World Coins. 19th Century – 2nd. ed. 1601-1700*, Iola/Wisconsin, 1999.

SS II – S. Srećković, *Akches II. Mehmed II Fatih – Selim I Yavuz, 848-926 A. H.*, Beograd, 2000.

SS III – S. Srećković, *Akches III, Süleyman I Kanunî 926-974 A.H.*, Beograd, 2003.

SS IV – S. Srećković, *Akches IV, Selim II Sari-Murad III 974- 1003 A.H*, Beograd, 2005.

SS VI – S. Srećković, *Akches, VI, Murad IV- Ahmed III 1032-1143 A.H.*, Sremska Mitorica, 2009.

Autori

BEDICEANU– N. Bediceanu, *La crise monétaire ottomane au XVIe siècle et son influence sur les principautés roumaines*, SOF 16 (1957), p. 70-86.

BLASCÓ & NICOLAE 1983-1985 - M. Blascó & E. Nicolae, *Contribuții la studiul monedelor de cupru otomane din secolele XV-XVI*, BSNR 77-79 (1983-1985), 131-133, p. 297-307.

BLASCÓ & NICOLAE 1993 - M. Blascó & E. Nicolae, *Dirhemi falși din a doua jumătate a secolului al XVI-lea*, SCIVA 44 (1993), 2, p. 209-213.

CONOVICI 1975 - N. Conovici, *Un trésor monétaire du XIVe siècle découvert à Păcuiul lui Soare*, RESEE 13 (1975), 4, p. 599-605.

CUSTUREA 1978 - G. Custurea, *Tezaurul monetar de la Cernavodă (sec. XVII-XVIII)*, Pontica 11 (1978), p. 253-257.

CUSTUREA 1979 - G. Custurea, *Tezaurul monetar de la Enisala (sec. XV-XVII)*, Crisia 8 (1979), p. 245-256.

CUSTUREA 1980a - G. Custurea, *Monede feudale românești descoperite în Dobrogea*, Peuce 8 (1980), p. 497-498.

CUSTUREA 1980b - G. Custurea, *Precizări cu privire la cronologia unor monede medievale descoperite la Păcuiul lui Soare*, SCIVA 31 (1980), p. 641-642.

CUSTUREA 1980c - G. Custurea, *Monede otomane descoperite la Constanța (sec. XV-XVI)*, Pontica 13 (1980), p. 341-343.

CUSTUREA 1983-1985 - G. Custurea, *Monede medievale și moderne dintr-o colecție constănțeană*, BSNR 77-79 (1983-1985), 131-133, p. 441-445.

CUSTUREA 1987 - G. Custurea, *Date noi privind circulația monetară în Dobrogea medievală*, Pontica 20 (1987), p. 237-254.

CUSTUREA 1990 - G. Custurea, *Un tezaur monetar descoperit la Hârșova (sec. XV-XVII)*, Peuce 10 (1990), p. 255-258.

CUSTUREA 2000 - G. Custurea, *Descoperirile monetare de la Ester-Târgușor, Istro-Pontica*, Tulcea, p. 581-588.

CUSTUREA 2010a - G. Custurea, *Descoperirile monetare de la Ester-Târgușor (jud. Constanța)*, Pontica 43 (2010), p. 471-507.

CUSTUREA 2010b - G. Custurea, *Circulația monedei venețiene în Dobrogea*, SCN 1 (s.n.), p. 113-120.

CUSTUREA 2013 - G. Custurea, *Circulația monedei otomane în Dobrogea. Repertoriu numismatic*, în vol. *Moștenirea culturală turcă în Dobrogea, Simpozion internațional, Constanța, 24-25 septembrie 2013*, (Coord. T. Gemil, G. Custurea & D. R. Cornea), București, p. 81-104.

CUSTUREA & CUSTUREA 1986-1991 - I. Custurea & G. Custurea, *Aspecte ale circulației monetare în Dobrogea în secolele XV-XVIII*, BSNR 80-84 (1986-1991), 134-138, p. 161-174.

CUSTUREA & MURAT 1979 - G. Custurea & A. Murat, *Aspecte ale vieții economice în Dobrogea în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, în lumina tezaurului monetar de la Viile*, Pontica 12 (1979), p. 207-219.

CUSTUREA & MURAT 1982 - G. Custurea & A. Murat, *Un tezaur monetar otoman din secolele XVI-XVII, descoperit la Tulcea*, CN 4 (1982), p. 141-145.

CUSTUREA, VERTAN & TALMAȚCHI 1997 - G. Custurea, A. Vertan & G. Talmațchi, *Descoperiri monetare în Dobrogea (XI)*, Pontica 30 (1997), p. 371-387.

CUSTUREA, VERTAN & TALMAȚCHI 1998 - G. Custurea, A. Vertan & G. Talmațchi, *Descoperiri monetare în Dobrogea (XII)*, Pontica 31 (1998), p. 309-328.

CUSTUREA, VERTAN & TALMAȚCHI 1999: G. Custurea, A. Vertan & G. Talmațchi, *Descoperiri monetare în Dobrogea (XIII)*, Pontica 32 (1999), p. 347-365.

DECEI 1978 – A. Decei, *Problema colonizării turcilor selgiucizi în Dobrogea secolului al XIII-lea* în: A. Decei, *Relații româno-orientale. Culegere de studii*, București, 1978.

DRAGOMIR 1972-1973 - I. T. Dragomir, *Cetatea medievală de la Enisala*, Danubius 6-7 (1972-1973), p. 29-43.

FENGLER, GIEROW & UNGER 1976 - H. Fengler, G. Gierow & W. Unger, *Transpress Lexikon Numismatik*, Berlin, 1976.

GIURESCU 2003 - C.C. Giurescu, *Istoria românilor*, București, 2003.

GRECU (PANAITESCU) 1949 – P. P. Panaitescu, *Relațiile Țării Românești și ale Moldovei cu Ragusa (sec. XV – XVII)*, Studii RdIF 2 (1949), 4, p. 105-124.

HASLUCK 1922 – F. Hasluck, *Numismatica levantină*, BSNR 17 (1922) 43-44, p. 86-100.

HOVARI 1981 – J. Hovari, *Az 1515-17. Evi Tulcsai torok vámnaplo*, Történelmi Szemle, 3 (1981), p. 430-449.

IACOB, VELTER & MĂNUCU-ADAMEȘTEANU 2002 - M. Iacob, A.M. Velter & Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Monede dintr-o colecție particulară din Babadag*, CN 8 (2002), p. 39-57.

ILIESCU 1971 - O. Iliescu, *Emisiuni monetare ale orașelor medievale de la Dunărea de Jos*, Peuce 2 (1971), p. 261-266.

ILIESCU 1974 - O. Iliescu, *Asperi de Licostomo la 1383*, RdIF 27 (1974), 4, p. 451-456.

ILIESCU 1977a - O. Iliescu, *La monnaie génoise dans les Pays Roumains aux XIIIe et XIVe siècles*, în: Șt. Pascu (ed.), *Colocviul româno-italian „Genovezii de la Marea Neagră în secolele XIII-XIV”*, București, 27-28 martie 1975, București (1977), p. 156-161.

ILIESCU 1977b - O. Iliescu, *Monede medievale și moderne descoperite la Păcuiul lui Soare în anii 1956-1974*, în: P. Diaconu & S. Baraschi, *Păcuiul lui Soare II. Așezare medievală*, București, p. 148-163.

ILIESCU 1990 - O. Iliescu, *Monedele Țării Românești și ale Moldovei la Marea Neagră (secolele XIV-XV)*, Rev.Ist. 1 (1990), 6, p. 649-656.

ILIESCU 1997 - O. Iliescu, *Génois et Tatars en Dobrudja au XIVe siècle: L'apport de la numismatique*, ÉBPB 3 (1997), p. 161-169.

ILIESCU 1986-1991 - O. Iliescu, *Cu privire la tezaurul de la Văcăreni (jud. Tulcea)*, BSNR 80-85 (1986-1991), 134-139, p. 117-123.

ILIESCU & SIMION 1964 - O. Iliescu & G. Simion, *Le grad trésor de monnaies et lingots des XIIIe et XIVe siècles trouvé en Dobrudja septentrionale. Note préliminaire*, RÉSEE 2 (1964), 1, p. 217-228.

IOSIPESCU 1987 - S. Iosipescu, *O excepțională descoperire arheologică: tezaurul monetar din cetatea Armanul Negru*, Mag.Ist. 21 (1987), 12, p. 26-28.

KUZEV 1988 – A. Kuzev, *Srbski groshove v Dobrudza prez XIV v*, Izvestija Varna, 24(39), 1988, p. 106 – 116.

KUZEV 1992 – A. Kuzev, *Nahodka na srbski groshove ot XIV v. pri s. Sokolnik, Dobrichko*, Izvestija, Varna, 28 (43), 1992, p. 269- 284.

MIKOLAJCZYK 1986 - A. Mikolajczyk, *Polish Factor in the Balkan Monetary Affairs of the late 16th and 17th Century*, Zeitschrift für Balkanologie, 22/I (1986).

MAXIM & NICOLAE 1991 - M. Maxim & E. Nicolae, *Monede otomane descoperite în necropola medievală de la Enisala*, Peuce 10 (1991), p. 559-573.

MAXIM 1996 - M. Maxim, *Un tezaur otoman din secolul al XVII-lea, descoperit la Nalbant, jud. Tulcea*, CN 7 (1996), p. 199-208.

MITITELU & ILIESCU 1957 – I. Mititelu & O. Iliescu, *Monede de la Vlaicu Vodă și Radu I, găsite în Dobrogea*, SCN 1 (1957), p. 439-440.

MITREA 1978 - B. Mitrea, *Tezaurul de la Văcăreni*, Mag. Ist. 12 (1978), 4, p. 59.

NICOLAE & DONOIU 1986-1991 - E. Nicolae & I. Donoiu, *Monede de cupru otomane din secolele XV-XVI descoperite în Dobrogea*, BSNR 80-885 (1986-1991), 134-139, p. 309-327.

NICOLAE & COSTIN 1998-2003 - E. Nicolae & B. Costin, *Monede din secolele XIII-XIV descoperite în Dobrogea*, BSNR 92-97 (1998-2003), 146-151, p. 175-187.

OBERLÄNDER - TÂRNOVEANU 1980 - E. Oberländer-Târnoveanu, *Cronica descoperirilor monetare din nordul Dobrogei*, Peuce 8 (1980), p. 499-513.

OBERLÄNDER - TÂRNOVEANU 1987 - E. Oberländer-Târnoveanu, *Numismatical Contribution to the History of the South-Eastern Europe at the End of the 13th Century*, RRH 26 (1987), 3, p. 245.

OBERLÄNDER - TÂRNOVEANU 1988 - E. Oberländer-Târnoveanu, *Quelques remarques sur les émissions monétaires médiévales de la Dobruđa méridionale au XIVe-Xe siècles*, RRH 27 (1988), 1-2, p. 108-117.

OBERLÄNDER - TÂRNOVEANU 1992 - E. Oberländer - Târnoveanu, *Un trésor de monnaies serbes et bosniaque trouvé dans la zone des Bouches du Danube (Note préliminaire)*, Numizmatičar 15 (1992), p. 69-89.

OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1993 - E. Oberländer - Târnoveanu, *Un atelier monétaire inconnu de la Horde d'Or sur la Danube-Sâqchy-Isaccea (XIIIe-XIVe siècles)* în: *Actes du XIe Congrès International de Numismatique organisé à l'occasion du 150 anniversaire de la Société Royale de Numismatique de Belgique*, Bruxelles, 8-13 septembre 1991, III, Louvain-la-Neuve, p. 291-304.

OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1995-1996 - E. Oberländer-Târnoveanu, *Byzantino-Tartarica – Le monnayage dans la zone des Bouches du Danube à la fin du XIIIe et au commencement du XIVe siècles*, *Il Mar Nero*, 2 (1995-1996), p. 199-214.

OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 1997 - E. Oberländer-Târnoveanu, *Începuturile prezenței tătarilor în zona Gurilor Dunării în lumina documentelor numismatice*, în: *Simpozionul Internațional „Originea tătarilor – Locul lor în România și în lumea turcă”*, Constanța 15-17 noiembrie 1994 (ed. T. Gemil), București, p. 93-128.

OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 2000 - E. Oberländer-Târnoveanu, *Les hyperpères de type Jean III Vatatzes – classification, chronologie et évolution du titre (à la lumière du trésor d'Ūzun Bair, dép. de Tulcea)*, *Istro-Pontica*, Tulcea, 2000, p. 499-561.

OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 2004 - E. Oberländer-Târnoveanu, *The Coinage of the Genoese settlements of the Western Black Sea Shore and on the Danube*, Peuce 2, s.n. (2004), p. 285-296.

OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU 2011 - E. Oberländer-Târnoveanu, *Un tezaur de monede medievale românești de la începutul secolului al XV-lea descoperit la Constanța*, CN 17 (2011), p. 67-94.

OBERLÄNDER - TÂRNOVEANU & OBERLÄNDER - TÂRNOVEANU 1981a - E. Oberländer-Târnoveanu & I. Oberländer-Târnoveanu, *Contribuții la cunoașterea emisiunilor monetare și a formațiunilor politice din zona Gurilor Dunării în secolele XIII-XIV*, SCIVA 32 (1981), 1, p. 89-110.

OBERLÄNDER - TÂRNOVEANU & OBERLÄNDER - TÂRNOVEANU 1981b - E. Oberländer-Târnoveanu & I. Oberländer-Târnoveanu, *Noi descoperiri de monede emise în zona Gurilor Dunării în secolele XIII-XIV*, SCN 9 (1989), p. 121-129.

OBERLÄNDER-TÂRNOVEANU & OPAIȚ 1984 - E. Oberländer-Târnoveanu & Cr. Opaîț, *Cronica descoperirilor monetare din nordul Dobrogei (II)*, Peuce 9 (1984), p. 267-278.

OBERLÄNDER - TÂRNOVEANU & MĂNUCU - ADAMEȘTEANU 1984 - E. Oberländer-Târnoveanu & Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Monede din secolele XII-XIV descoperite la Nufăru (jud. Tulcea)*, Peuce 9 (1984), p. 257-266, 262-263.

PANAITESCU 2000 - P. Panaiteșcu, *Mircea cel Bătrân*, ed. II, București, 2000.

PAPACOSTEA 1993 - Ș. Papacostea, *Românii în secolul al XIII-lea. Între cruciadă și Imperiul Mongol*, București.

PAPUC 1970 - Gh. Papuc, *Câteva monede feudale din Țara Românească și Moldova descoperite în Dobrogea*, *Pontica* 3 (1970), p. 391-395.

PÂRVAN 2003-2005 - K. Pârvan, *Ducați munteni descoperiți la mănăstirea Cocos, județul Tulcea*, CN 9-11 (2003-2005), p. 215-223.

PÂRVAN 2003 - K. Pârvan, *Încă un lot de monede moldovenești din tezaurul Rachelu*, Peuce 1 s.n. (2003), p. 431-446.

PÂRVAN 2000 - K. Pârvan, *Monede moldovenești descoperite în Dobrogea*, Istro-Pontica, Tulcea, 2000, p. 563-572.

PÂRVAN & CONSTANTINESCU 2000-2001 - K. Pârvan & B. Constantinescu, *Un lot inedit din tezaurul de la Rachelu (com. Luncavița, jud. Tulcea)*, Pontica 33-34 (2000-2001), p. 625-637.

POPEEA & CUSTUREA 1976-1980 - Al. Popeea & G. Custurea, *Tezaurul monetar din secolul al XVIII-lea de la Lanurile (jud. Constanța)*, BSNR, 70-74 (1976-1980), 124-128, p. 389-394.

PREDA 2005 - N. Preda, *Repertoriul descoperirilor monetare otomane din Dobrogea (secolele XIV-XVIII)*, AnDob s.n. 8 (2005), p. 15-31.

SCHÄFFER 2003 - E. Schäffer, *Jetoane. Rumänien Wertmarken und Zeichen/ România. Semne valorice și mărci*, Deva, 2003.

SCHÄFFER 2012 - E. Schäffer, *România. Jetoane, semne valorice și mărci*, Guttenbrunn, 2012.

ȘERBAN & ȘERBAN 1971 - C. Șerban & V. Șerban, *Rolul economic și politico-militar al orașelor din Dobrogea de nord în sec. XVI-XVIII*, Peuce 2 (1971), p. 263-291.

SIMION 1971: G. Simion, *Observații asupra unor probleme numismatice și economice la Dunărea de Jos în lumina unor tezaure monetare de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea*, Peuce 2 (1971), p. 293-333.

SPINEI 1994 - V. Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*, Chișinău, 1994.

SPINEI 1999 - V. Spinei, *Marile migrații din estul și sud-estul Europei în secolele IX-XIII*, Iași, 1999.

STĂNICĂ 2004 - A. Stănică, *Tulcea. Un centru economic la Dunărea de Jos în secolul al XVI-lea*, Peuce s.n. 2 (2004), p. 199-206.

ȘTIRBU & STANCU 1973-1975 - C. Știrbu & P. Stancu, *Monede din tezaurul de la Rachelu aflate în colecția Muzeului de Istorie al R.S. România și importanța lor istorică*, BSNR 67-69 (1973-1975) 121-123, p. 143-166.

ȘTIRBU, VELTER & PĂUNESCU 1990 - C. Știrbu, A.M. Velter & E. Păunescu, *Circulația talerilor în Țara Românească în secolele XVI-XVII - problema falsurilor (Tezaurul de la Urziceni, jud. Ialomița)*, CN 6 (1990), p. 162-188.

ȘTIRBU & VELTER 1994 - C. Știrbu & A.M. Velter, *Tezaurul de la Săpoca, județul Buzău*, Mousaios 4/I (1994), p. 343-365.

ȘTIRBU & VELTER 1996 - C. Știrbu & A.M. Velter, *Tezaurul monetar din secolele XVI-XVII descoperit la Pietrele, jud. Giurgiu; importanța așezării Pietrele*, București, 1996, p. 5-20.

VELTER 2005 - A. M. Velter, *Descoperiri monetare izolate din București și împrejurimi (1364-1867)*, în: Gh. Mănucu-Adameșteanu, K. Pârvan, A. M. Velter & A. Vâlcu, *Monede medievale și moderne descoperite în București și în împrejurimi (secolele XIV- XIX)*, București, 2005, p. 53-88.

VELTER & CUSTUREA 2000 - A.M. Velter & G. Custurea, *Monede spaniole descoperite în Dobrogea*, Istro-Pontica, Tulcea, 2000, p. 573-580.

VELTER & ȘTIRBU 2004 - A.M. Velter & C. Știrbu, *Relații economice ale Țărilor Române cu Spania. Circulația monedelor de argint spaniole pe teritoriul Țărilor Române în secolele XVI-XVII*, RI, s.n. 15 (2004), 1-2, p. 151-190.

VELTER & CUSTUREA 2007 - A.M. Velter & G. Custurea, *Medieval Coins hoards from the 16th-17th century found in Dobrudja*, în: G. Custurea, M. Dima, G. Talmațchi & A.M. Velter, *Coin Hoards of Dobrudja I*, Constanța, 2007, p. 115-293.

VERTAN & CUSTUREA 1979 - A. Vertan & G. Custurea, *Descoperiri monetare în Dobrogea (I)*, Pontica 12 (1979), p. 227-246.

VERTAN & CUSTUREA 1980 - A. Vertan & G. Custurea, *Descoperiri monetare în Dobrogea (II)*, Pontica 13 (1980), p.347-366.

VERTAN & CUSTUREA 1981 - A. Vertan & G. Custurea, *Descoperiri monetare în Dobrogea (III)*, Pontica 14 (1981), p. 331-356.

VERTAN & CUSTUREA 1982 - A. Vertan & G. Custurea, *Descoperiri monetare în Dobrogea (IV)*, Pontica 15 (1982), p. 275-292.

VERTAN & CUSTUREA 1983 - A. Vertan & G. Custurea, *Descoperiri monetare în Dobrogea (V)*, Pontica 16 (1983), p. 301-323.

VERTAN & CUSTUREA 1984 - A. Vertan & G. Custurea, *Descoperiri monetare în Dobrogea (VI)*, Pontica 17 (1984), p. 245-256.

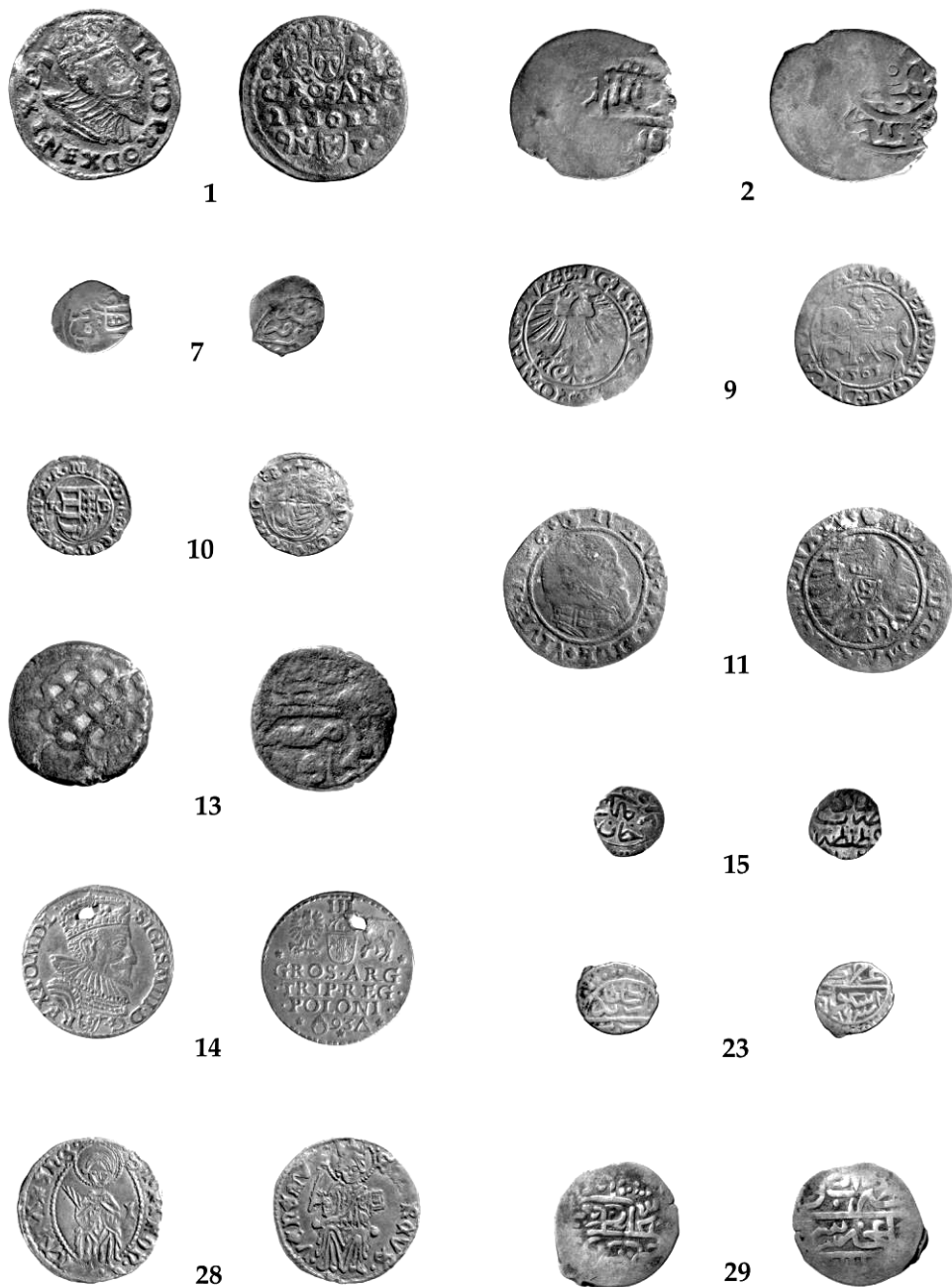
VERTAN & CUSTUREA 1986 - A. Vertan & G. Custurea, *Descoperiri monetare în Dobrogea (VII)*, Pontica 19 (1986), p.297-308.

VERTAN & CUSTUREA 1988-1989 - A. Vertan & G. Custurea, *Descoperiri monetare în Dobrogea (VIII)*, Pontica 21-22 (1988-1989), p. 369-390

VERTAN & CUSTUREA 1991 - A. Vertan & G. Custurea, *Descoperiri monetare în Dobrogea (IX)*, Pontica 25 (1991), p. 381-395.

VERTAN & CUSTUREA 1995-1996 - A. Vertan & G. Custurea, *Descoperiri monetare în Dobrogea (X)*, Pontica 28-29 (1995-1996), p. 309-321.

VÎLCU 2009 – A. Vîlcu, *Moneda otomană în Țările Române în perioada 1687-1807*, Brăila, 2009.

Pl. I

31

32

34

35

37

38

42

56

57

59

70

73

75

84

85

87

97

98

100

101

104

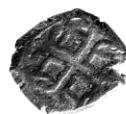
107

108

109

146

148

149

150

151

155

156

170

171

187

183

Pl. IV

191

192

193

216

217

